

KONKURENTSIAMET

AASTARAAMAT 2013

KONTAKT

Auna 6

10317 Tallinn

Tel: (+372) 667 2400

Faks: (+372) 667 2401

E-post: info@konkurentsiamet.ee

Koduleht: www.konkurentsiamet.ee

Peadirektor

Märt Ots

E-post: mart.ots@konkurentsiamet.ee

Konkurentsisteemide juhataja – peadirektori asetäitja

Kristel Rõõmusaar

E-post: kristel.roomusaar@konkurentsiamet.ee

Energeetika- ja veeteenistuse juhataja – peadirektori asetäitja

Küllli Haab

E-post: kylli.haab@konkurentsiamet.ee

Sideteenistuse juhataja – peadirektori asetäitja

Margus Kasepalu

E-post: margus.kasepalu@konkurentsiamet.ee

Välis- ja avalike suhete osakonna juhataja

Maarja Uulits

E-post: maarja.uulits@konkurentsiamet.ee

SISUKORD

Illustratsioonide loend	4
Eessõna	5
Organisatsioon	7
Struktuur	7
Personal ja eelarve	8
Rahvusvahelised suhted ja siseriiklikud sündmused	9
2013. aasta Konkurentsiteenistuses	12
Konkurentsiseaduse muudatused.....	12
Põlevkivisektori konkurentsiolekorra analüüs.....	13
Forum Cinemas AS-i haldusmenetluse lõpetamine.....	15
Ettekirjutus Ragn-Sells AS-ile lisateenuse tasu vähendamiseks	18
Eesti Interneti Sihtasutuse teenuse hind oli liiga kõrge	19
Apteekide asutamispääangute põhiseaduse vastaseks tunnistamine Riigikohtu poolt.....	21
Koondumiste kontroll.....	24
AS Forum Cinemas ja Solaris Kino OÜ osa koondumine	25
2013. aasta energeetika ja vee valdkondades	28
Esimene aasta avatud elektriturul.....	28
rahvusvahelised projektid.....	30
Kaugküte.....	32
Kaugkütte sektori analüüs.....	34
Veehinna regulatsioon	36
Elektroonilise side turu arengud 2013. aastal	38
Elektroonilise side valdkond.....	38
Andmeside.....	41
Olulised arengud lairibateenuse osutamisel.....	42
Kaabeltelevisioon	47
Mobiiltelefoniteenus	47
Olulised arengud mobiiltelefoniteenuste osutamisel	49
Hulgiturg: sidumine mobiiltelefonivõrgus.....	49
Telefoniteenus.....	50
Telefoniteenuse hulgiturg: sidumine fikseeritud võrkude turul	52
Püsiliiniteenuse turg	52
Turuanalüüsid ja elektroonilise side valdkonna järelevalve.....	53
Postside valdkond	55
Ebamõistlikult koormavad kulud	55
UPT makse määr	56
Kontrollpostitus.....	56
kaebuste lahendamine.....	58

ILLUSTRATSIOONIDE LOEND

Joonis 1. Konkurentsiameti struktuur	7
Joonis 2. Vaatajate arvu ja pileti hinna muutused	26
Joonis 3. Eesti hinnapiirkonna elektri hind	29
Joonis 4. Põllumajandusliku biogaasi tootmise skeem koos substraadiga (allikas: B. Linke, Borniumi põllumajandustehnika instituut)	33
Joonis 5. Hinnaindeksite muutused	38
Joonis 6. Elektroonilise side valdkonna kogukäibe jagunemine teenuste kaupa 2013. Aastal	39
Joonis 7. Elektroonilise side valdkonna 2012. ja 2013. aasta kogukäibe jagunemine teenuste kaupa	40
Joonis 8. Fikseeritud lairibateenuse lõppkasutajate arvu muutus aastatel 2008-2013	42
Joonis 9. Fikseeritud lairibateenuse lõppkasutajate arvu muutus teenuseosutajate lõikes aastatel 2008-2013	42
Joonis 10. Lairibateenuse erinevate tehniliste lahenduste lõppkasutajate arvu muutus aastatel 2008-2013	43
Joonis 11. Lairibateenuse lõppkasutajate poolt tarbitud ühenduste keskmine kiirus kvartalite lõikes aastatel 2012-2013	44
Joonis 12. Mobiilse lairibateenuse lõppkasutajate arv teenuse osutajate ja teenuste lõikes 2013. aasta lõpu seisuga	45
Joonis 13. Fikseeritud lairiba teenuste ja mobiilse lairibateenuse lõppkasutajate arv teenuste lõikes alates 2008. aastast	46
Joonis 14. Teistele teenuseosutajatele kasutada antud täieliku juurdepääsuga kliendiliinide arv aastatel 2006-2013	46
Joonis 15. Kaabelviteenuse osutajate turuosade jagunemine lähtuvalt lõppkasutajate arvust aastatel 2008 – 2013	47
Joonis 16. Mobiiltelefoniteenuse lepinguliste ja kõnekaarti kasutavate lõppkasutajate arvu muutus ning lõppkasutajate tihedus 100 elaniku kohta	48
Joonis 17. Fikseeritud - ja mobiiltelefoni võrkudes lõpptarbijate poolt algatatud kõnemahtude osakaal aastatel 2008 - 2013	49
Joonis 18. Mobiiltelefoni võrkudes lõpetatud kõneminutite mahtude osakaal aastatel 2008 - 2013	50
Joonis 19. Lõppkasutajate ja aktiivsete kliendiliinide osakaal elanikkonna kohta fikseeritud side võrkudes aastatel 2008 – 2013	51
Joonis 20. Telefoniteenuse lõppkasutajate arvu muutus aastatel 2008-2013	51
Joonis 21. Telefoni lõppkasutajate poolt algatatud kõneminutite maht aastatel 2006-2013	51
Joonis 22. Eesti fikseeritud sidevõrkudes lõpetatud kõneminutite mahu muutus	52
Joonis 23. Püsiliinide arvu muutus aastatel 2008–2013	53
Joonis 24. Lihtkirisaadetiste kättetoimetamise kvaliteet	57

Austatud lugeja

Hea meel on esitleda Konkurentsiameti järjekordset aastaraamatut. Jagan seisukohta, et tugev majandus ja elanike heaolu on meie riigi üks olulisi alustalasid. Konkurentsiameti ülesandeks on jätkuvalt meenutada, et vaba konkurents on majanduses üheks peamiseks edasiviivaks jõuks. Vaba konkurents ei pruugi sõltuda sellest, kas valitsus on pigem parempoolse, tsentristliku või sotsiaalse suunitlusega. Sotsiaalsus ei tähenda vaba konkurentsi piiramist, ettevõtluse takistamist ega administratiivsete monopolide loomist. Vastupidi, heast majanduskeskkonnast on sotsiaalsel riigil vaid võita ning selle asemel, et ettevõtete edukust piirata, võib edukamat majandust pigem protsendi jagu enam maksustada ja siis täiendavad vahendid sotsiaalsuse tugevdamiseks suunata.

Eelmise ning käesoleva aasta tegemiste valguses võib öelda, et ameti roll erinevate majandussektorite analüüsimisel ning soovitude andmisel konkurentsiolekorra parandamiseks on muutumas aina olulisemaks. Energeetikasektor on alati olnud meie fookuses, sest sektoril on monopoolsuse kuvand ning see moodustab küllaltki suure osa tarbija kulutustest. Põlevkivi kohta armastatakse öelda, et see on nii meie õnn kui õnnetus. Õnn, sest tänu sellele on tagatud meie energeetiline sõltumatus; õnnetus, sest paratamatult kaasneb põlevkivi kaevandamise ja töötlemisega keskkonnaalane mõju. Seoses vaba elektrituruga ning Eesti-Soome elektriühenduste valmimisega oleme eelmise aasta lõpust integreeritud põhjamaade elektrituruga ning ka põlevkivienergeetika peab teiste energiaressurssidega võrdsetel alustel konkureerima. Samas ei ole meie põlevkivisektori majanduslik korraldus sellega kaasas käinud. Põlevkivi on suur väljakutse meie majandusele ning selle sektori õigel korraldamisel on suured võimalused majandusliku edu saavutamiseks. Ilmselt ei ole laialt teada fakt, et enamus maailma vedelkütuse ressurssidest ei ole mitte nafta kujul vaid just erinevates tahkekütuse liikides nagu õliliiivad, põlevkivi, jm. Kindlasti ei pürgi Eesti juhtivate naftariikide hulka, kuid oma panuse valdkonna arendamisele saaksime kindlasti anda. Kui seniajani on peamine põlevkivi kasutusvaldkond olnud elektri tootmine, siis avatud elektrituru tingimustes ja kõrge nafta hinna juures on majanduslik suund üha enam õli tootmisel. Ka põlevkiviresursi jagamine ja suunamine peab sellega kaasas käima. Ressurss peab minema sinna, kus see annab enim kasu ning tagab selle töötlemisel kõrgeima efektiivsuse.

Eelmise aasta oluliseks sündmuseks saab lugeda ka Riigikohtu otsust apteekide asutamisiirangute kohta. Konkurentsiamet ja õiguskantsler on aastaid selle olulise küsimusega tegelenud. Mõistagi on maapiirkondades vaja tagada elanikele kõik vajalikud teenused meditsiinist kuni ühistranspordini. Samas ei ole seda õige teha konkurentsi piiramisega. Teatavasti moodustab suure osa retseptiravimite hinnast riigipoolne toetus Haigekassa kaudu. Kui eemaldada konkurentsi takistused ning kujundada efektiivsem ravimiturg, siis on võimalik kogu selle sektori kulusid kokku hoida ning vabanevate ressursside arvel võiks maa-apteeke vajadusel toetada. Võib olla täiesti kindel, et see kujuneks kokkuvõttes hulga efektiivsemaks kui konkurentsipiirangute rakendamine.

Olulised arutelud on käimas kaugküttevõldekonnas. Eestis on kohalikul omavalitsusel õigus kehtestada piirkond, kus ainsaks lubatud kütteallikaks on kaugküte. Kaugküttesektor on jätkuvalt ülereguleeritud ning liiga tugevate administratiivsete piirangutega. Majandus- ja kommunikatsiooniministeerium on koostanud seaduse eelnõu, mille eesmärgiks on rakendada selles sektoris rohkem vabaturu korraldust. On selge, et kõik 200 kaugkütte ettevõtet ei saa olla efektiivsed ning just väiksemate osas võiks kaaluda vaba konkurentsi rakendamist.

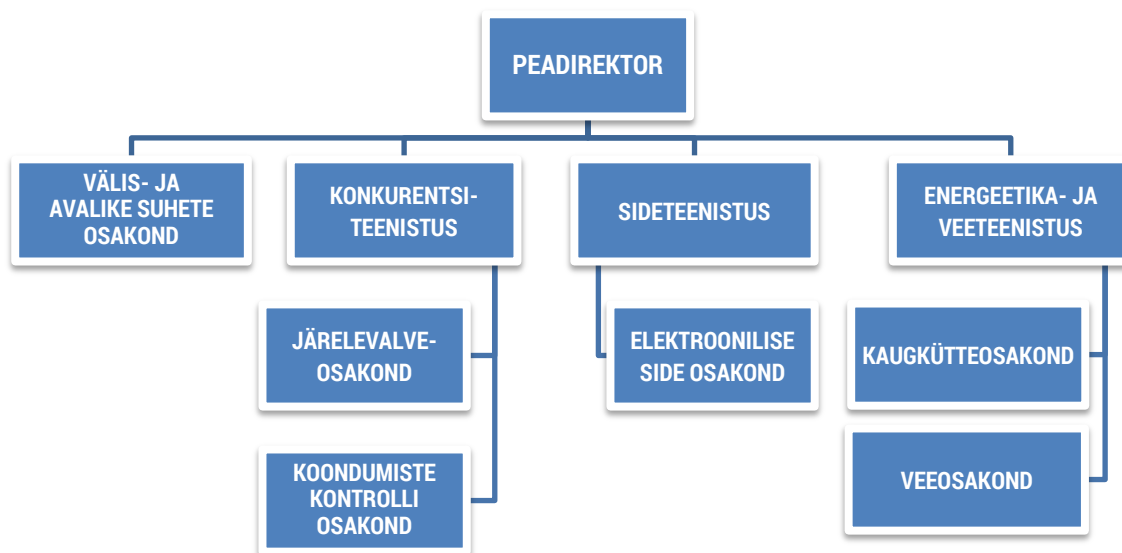
Heade koostöösoovidega

Märt Ots
Peadirektor

STRUKTUUR

Konkurentsiamet koosneb kolmest valdkonnapõhisest teenistusest, milleks on konkurentsitenistus, energeetika- ja veeteenistus ning sideteenistus. Lisaks teenistustele kuulub ameti koosseisu välis- ja avalike suhete osakond, mis vastutab tugiteenuste efektiivse toimimise eest. Konkurentsiameti tööd juhib peadirektor (vt joonis 1). Teenistuste tööd juhivad teenistuste juhatajad-peadirektori asetäitjad.

Joonis 1. Konkurentsiameti struktuur

Ameti funktsioonid on struktuuriüksuste vahel jaotatud järgmiselt:

Konkurentsitenistuse peamiseks ülesanneteks on konkurentsialase järelevalve teostamine; ettevõtjate koondumiste kontrollimine kõikides majandusvaldkondades; konkurentsiolukorra analüüsimine, ettevõtjate nõustamine ning konkurentsialase teadlikkuse tõstmine.

Energeetika- ja veeteenistuse peamiseks ülesanneteks on hinnaregulatsiooni ja turu järelevalve teostamine elektri, maagaasi, kaugkütte ja vee valdkondades.

Sideteenistuse põhitegevusteks on elektroonilise side turu reguleerimine; postiteenuse turu reguleerimine; lennujaamatasudega seotud vaidluste lahendamine ning raudtee regulatsiooni puudutavate ülesannete täitmine.

Välis- ja avalike suhete osakonna peamised ülesanded on ameti avalike ja rahvusvaheliste suhete korraldamine; ameti valduses oleva riigivara ja vahendite haldamine; personalitöö ja koolituste korraldamine; dokumendihalduse korraldamine ja arhiivi haldamine.

PERSONAL JA EELARVE

Konkurentsiametis töötas 2013. aasta lõpu seisuga 56 inimest, ameti kollektiiviga liitus 5 uut teenistujat ning aasta jooksul lahkus teenistusest 12 inimest. Struktuuriüksuste kaupa oli teenistujate arv aasta viimasel päeval järgmine:

konkurentsiteenistus	19 inimest
energeetika- ja veeteenistus	20 inimest
sideteenistus	11 inimest
välis- ja avalike suhete osakond	5 inimest

Suurimal osal ameti teenistujatest on avalikus sektoris töötamise kogemust kuni 10 aastat. Enim on ametnikke, kellel on omandatud kõrgharidus majanduserialadel (ärijuhtimine, ärikorraldus, rahandus, ökonoomika jne) või õigusteaduses. Kolmas grupp koosneb neist, kes on omandanud kõrghariduse näiteks raadiotehnikas, soojusenergeetikas, telekommunikatsioonis, avalikus halduses või muul erialal.

2013. aasta 1. aprillist jõustus uus avaliku teenistuse seadus, mis muutis ametniku definitsiooni. Uue seaduse kohaselt on ametnik see, kes teostab avalikku võimu, tugiülesandeid täitvad teenistujad (Konkurentsiametis välis- ja avalike suhete osakond) jätkasid tööd töölepingu alusel.

2013. aastal oli Konkurentsiameti eelarve ligikaudu 1,99 miljonit eurot.

RAHVUSVAHELISED SUHTED JA SISERIIKLIKUD SÜNDMUSED

Üheks 2013. aasta olulisemaks välissuhtlust puudutavaks sündmuseks võib pidada Tallinnas toimunud Ida- ja Kesk-Euroopa energiaregulaatorite assotsiatsiooni ERRA konverentsi 16.-17. septembril. Lisaks võõrustas Konkurentsiamet Balti elektrituru mini-foorumit ja regionaalset konkurentsikonverentsi.

Konkurentsiamet osaleb igapäevaselt nii konkurentsivõime, raudtee- ja energia kui sidealaste töögruppide ja ühenduste töös. Konkurentsivõime ametnikud võtavad osa Euroopa konkurentsivõimevõrgustiku (ingl k *European Competition Network*, lüh ECN), Euroopa konkurentsivõimevõrgustiku (ingl k *European Competition Authorities*, lüh ECA), OECD konkurentsivõimevõrgustiku ja Rahvusvahelise konkurentsivõimevõrgustiku (ingl k *International Competition Network*, lüh ICN) töö- ja alagruppide töökohtumistest ning aruteludest. Energeetika- ja veeteenistuse ametnikud võtsid osa EL-i energiaregulaatorite assotsiatsiooni CEER (ingl k *Council of European Energy Regulators*, lüh CEER) ning Ida- ja Kesk-Euroopa energiaregulaatorite assotsiatsiooni (ingl k *Energy Regulators Regional Association*, lüh ERRA) ja Energeetikasektori Reguleerivate Asutuste Koostööameti (ingl k *Agency for the Cooperation of Energy Regulators*, lüh ACER) kohtumistest. Sideteenistus osales aktiivselt EL-i sideregulaatoreid ühendava organisatsiooni BEREC mobiil- ja püsitelefonide kõne lõpetamise tasude, kuluarvestuse, läbipaistvuse ja märkimisväärse turujõuga ettevõtja määratlemise töögruppide töös.

4.-5. juunil võõrustas Konkurentsiamet Tartus Balti riikide ja Soome konkurentsivõimevõrgustiku esindajate iga-aastast kohtumist – Regionaalset konkurentsikonverentsi, kus arutati aktuaalseid konkurentsiprobleeme, vahetati informatsiooni arengutest ning kavandati probleemidele ühiselt lahendusi. Konverentsi teisel päeval toimusid arutelud valdkondlikes töögruppides, kus osalesid igapäevaselt juhtumite menetlemisega tegelevad ametnikud.

16.-17. septembril oli Konkurentsiamet koos Läti ja Leedu energiaregulaatoritega kaaskorraldajaks energiaregulaatoreid ühendava organisatsiooni ERRA Tallinnas toimunud 12. aastakonverentsile. Konverentsi peateemadeks olid olulised energetikaküsimused ja investeerimisvõimalused, mis peegeldavad võõrustava regiooni energiasektorit.

Konverentsil esinesid tunnustatud eksperdid energiavaldkonda reguleerivatest asutustest, Euroopa Liidu institutsioonidest, energiatööstusest ja rahvusvahelistest organisatsioonidest. Konverentsist võttis osa 183 delegaati 38 riigist.

ERRA on rahvusvaheline energiaregulaatorite ühendus, millesse kuuluvad 36 energiaregulaatorit peamiselt Kesk-Euroopast ja Euraasia regioonist, kuid samuti ka USA, Kamerun ning Aafrika riikide regulaatorite ühendus ECOWAS. ERRA asutati 2000. aastal eesmärgiga vahetada informatsiooni energiasektorit reguleerivate asutuste vahel.

8. novembril toimus Tallinnas Balti elektrituru foorum, millest võtsid osa energiaturu regulaatorid, turuosalised, Euroopa Komisjoni esindajad ja teised huvitatud osapooled, et arutleda ühtse elektrituru arendamise ja sellega seotud probleemide üle Balti riikides.

Lisaks esinesid ametnikud aasta jooksul sageli loengu või ettekandega erinevatel Eesti-sisestel ja rahvusvahelistel üritustel ning vastasid nii Eesti kui ka teiste riikide ettevõtjate ja organisatsioonide arvukatele järelepärimistele.

Konkurentsiameti jaoks oli olulisim siseriiklik sündmus Konkurentsipäev 2013, mis toimus Tallinnas 5. detsembril. Konkurentsiameti 20. aastapäevale pühendatud konverents tõi kokku erinevate majandusvaldkondade asjatundjad ja konkurentsiküsimustega tegelevad spetsialistid.

Aastate jooksul on Konkurentsiamet oma tegevuses kokku puutunud väga erinevate majandussektoritega, analüüsinud erinevate turgude toimimist ja probleeme. Selle protsessi käigus on oluline kuulata ka nendes valdkondades igapäevaselt tegevseid ettevõtjaid. Peamised konverentsi teemad olid seekord

pangandus, elektrimajandus, jaekaubandus, kinnisvara, mobiilsete seadmete turu trendid ja reklaamivaldkond.

Iga aasta 5. detsembril tähistavad konkurentsiasutused ülemaailmset konkurentsipäeva, millega soovitakse tähelepanu juhtida ausale ja vabale konkurentsile kui ühiskondlikult ja inimarengu seisukohalt olulisele tegurile. 2013. aasta konverents ühendati ülemaailmse konkurentsipäeva ja ameti 20. aastapäeva tähistamisega.

2013. AASTA KONKURENTSITEENISTUSES

Konkurentsiseaduse muudatused

Alates 2013. aasta 15. juulist (osaliselt ka alates 01.01.2014) jõustusid mitmed konkurentsiseaduse muudatused, millega täiendati Konkurentsiameti pädevust Euroopa Liidu konkurentsialase järelevalve reeglite järgi ning täpsustati olemasolevat regulatsiooni praktikas esile kerkinud probleemide tõttu.

Olulisemateks muudatusteks on konkurentsiseaduse täiendamine normidega, mis võimaldavad Konkurentsiametil kasutada Euroopa Liidu Nõukogu määrusega (EÜ) nr 1/2003 liikmesriikide konkurentsiasutustele antud õigusi kehtestada ajutisi meetmeid ja kiita heaks kohustusi. Muudatuste kohaselt võib Konkurentsiamet omal algatusel ja edasilükkamatutel juhtudel kehtestada ettekirjutusega füüsilisele või juriidilisele isikule kohustuse teha nõutav tegu või hoiduda keelatud teost juhul, kui esineb Euroopa Liidu toimimise lepingu artiklis 101 või 102 sätestatud rikkumise tõttu tõsine ja korvamatu oht konkurentsile.

Ühe või mitme ettevõtja liikmesriikidevahelist kaubandust mõjutava tegevuse korral kohaldatakse järelevalvemenetluses ajutist meetet juhul, kui ameti hinnangul on esialgsete andmete põhjal vaja kiiresti kaitsta konkurentsi. Samuti anti Konkurentsiametile õigus kiita heaks ettevõtja pakutud kohustusi konkurentsiolekorra parandamiseks juhul, kui ühe või mitme ettevõtja tegevus võib rikkuda konkurentsiseaduse §-s 4 või §-s 16 või Euroopa Liidu toimimise lepingu artiklis 101 või 102 sätestatud ning Konkurentsiamet kaalub ettekirjutusega ettevõtjale korrarikkumise kõrvaldamise kohustuse panemist. Kui ettevõtja pakutud kohustus on sobilik õiguserikkumise võimalike kahjulike mõjude kõrvaldamiseks, muudab amet oma otsusega ettevõtjale kohustuse siduvaks ja lõpetab menetluse võtmata rikkumise olemasolu kohta lõplikku seisukohta.

Ülejäänud muudatused hõlmavad peamiselt konkurentsiseaduses sätestatud menetluse ja vastutuse sätete täpsustamist ja muutmist (nt on täiendatud ettekirjutuse tegemise aluseid ning järelevalvemenetluse lõpetamise aluseid). Lisaks on täpsustatud ettevõtjate koondumise kontrolli menetlust puudutavaid sätteid, millest olulisem muudatus on seotud koondumiseks antava loa tähtaja kindlaksmääramisega. See tähendab, et koondumise osalised peavad üldjuhul koondumise jõustama kuue kuu jooksul loa andmise otsuse kehtima hakkamisest arvates. Selgemalt määratleti konkurentsiseaduses ka eri- või ainuõiguse kontseptsioon (vastav muudatus jõustus erandlikult alates 01.01.2014) ning tunnistati

kehtetuks need ettevõtja tegevuspiirangud, mis olid sisuliselt ette nähtud ka valdkondlikes eriseadustes.

Täiendavalt jõustus alates 15.07.2013 oluline konkurentsialase väärteo aegumist puudutav muudatus ka karistusseadustikus. Kui seni kehtis konkurentsialasele väärteole üldine kaheaastane aegumistähtaeg, siis alates 15.07.2013 sätestab karistusseadustiku § 81 lg 3, et konkurentsialane väärtegu on aegunud, kui teo toimepanemisest kuni selle kohta tehtud otsuse jõustumiseni on möödunud kolm aastat.

Põlevkivisektori konkurentsiolukorra analüüs

Konkurentsiamet analüüsis põlevkivisektori konkurentsiolukorda ning esitas Majandus- ja Kommunikatsiooniministeriumile ning Keskkonnaministeriumile seisukohad mitmete põlevkivisektoriga seotud probleemide kohta.

Amet uuris, milline on põlevkiviressursi jagamise praegune korraldus Eestis ning millised võiksid olla tulevikuarengud. Praegu on kogu kaevandada lubatud põlevkivi aastane kogus 20 miljonit tonni kaevanduslubadega nelja kaevandaja vahel ära jagatud, kusjuures ülekaalukalt suurimat osa kaevandamislubadest omab Eesti Energia kontsern. Lähemas tulevikus ei ole seega võimalik põlevkivivarudele ligipääsul konkurentsiolukorda juurutada. Kõige varem 2020. aastast, kuigi tõenäoliselt hiljem, hakkavad need load sellises mahus lõppema, et tekib arvestatav võimalus uusi lubasid väljastada. Konkurentsiamet leidis, et uued load tuleks väljastada läbipaistva enampakkumise teel ning kaotada tuleks kehtivas maapõueseaduse §-s 30¹ lg 2 sisalduvad eelised hetkel kaevandamislube juba omavatele ettevõtjatele. Riigil on võimalik konkurentsi põlevkivivarudele ligipääsu osas suurendada ka juba varem, muutes talle kuuluvas Eesti Energia kontsernis põlevkivi müügi põhimõtteid.

Kuigi vaba turumajanduse tingimustes tuleks üldpõhimõttena kasutada põlevkivi selles tööstusharus, kus sellega suuremat lisaväärtust luuakse, võib samas elektri tootmise eelistamine olla põhjendatud varustuskindluse ja energiajulgeoleku eesmärkidega. Selliseks eelistamiseks tuleb seadusandluses sätestada selged põhimõtted.

Hetkel kehtiv põlevkivi kasutamise riiklik arengukava annab küll üldise suuna põlevkivist toodetud elektri eelistamisele, kuid ei sisalda selleks konkreetseid meetmeid, mis selgitaksid, kuidas ja millisel viisil tagada põlevkivi kasutamine just nimelt elektrienergia tootmiseks. Samuti ei sisalda selliseid põhimõtteid seadusandlusega selgita arusaadavalt energiamajanduse arengukava. Varustuskindluse tagamise

täpsem sisu ja põlevkivienergeetika roll selles on tegelikult poliitilisel tasandil selgepiirilisel otsustamata, kuid sellised otsused tuleb lähiajal langetada. Praegune põlevkivi arengukava kehtib kuni aastani 2015 ning teadaolevalt on alustatud ettevalmistusi uue arengukava koostamiseks.

Põlevkivi eelistamisel elektri varustuskindluse tagamiseks tuleb selle eesmärgi täitmiseks sätestada konkreetset seadusandlikud vahendid. Konkurentsiameti analüüsist ilmneb, et põlevkivist elektri tootmine ei ole tõenäoliselt pikemas perspektiivis võrreldes õlitootmisega konkurentsivõimeline. Sellises olukorras tuleb elektritootmise tagamiseks sätestada seadusandluses selged mehhanismid, mis tagaksid elektritootmise konkurentsivõime. Üheks võimaluseks on teatud osa põlevkivi reserveerimine elektri tootmiseks. Samas on põlevkivivarudele ligipääsu üle otsustamisel äärmiselt oluline tagada, et ligipääsu põhimõtted vastaksid riigiabi õigusele.

Konkurentsiamet kasutas põlevkivi hinnakujundust analüüsides üksnes avalikkusele kättesaadavaid andmeid, et vältida takistusi selle avalikustamisel. Kuni 1. jaanuarini 2013. a müüs Eesti Energia kontsern põlevkivi põhiosas Konkurentsiameti kooskõlastatud kulupõhise hinnaga. Kaevandamise ja elektri- ning eriti õlitootmise vertikaalsest ahelast kokku teeniti 2011. aastal üpris suurt kasumit, kuid keskmisest suurem kasum koondus pigem tööstuse ja vähem kaevanduse tasandile. Fundamentaalselt oleks põhjendatud pigem vastupidine, kus suurimat kasumit teenib kaevandus kui nappiva ressursi pakkuja.

Tänaste nafta- ja elektrihindade juures on õlitööstus kasumlikum kui elektri tootmine, mistõttu on tal suurem võimekus põlevkivi eest tasuda. Konkurentsiameti näitliku arvutuse kohaselt kujuneb vabal turul põlevkivi hind pikemas perspektiivis varasemast reguleeritud hinnast (10,55-10,58 eurot/tonn) suure tõenäosusega kõrgemaks. Õlitööstuse võimekus põlevkivi eest maksta oli antud arvutuse kohaselt elektritööstusest kõrgem, vastavalt ca 28 eurot/tonn ja 18 eurot/tonn. Kuigi vastavad näitajad sõltuvad turuolukorrast ja võivad erinevatel ajahetkedel erineda, suudab õlitööstus usutavasti põlevkivi eest rohkem maksta ka pikemas perspektiivis. 2011. aasta andmete alusel kujuneks hinnavahet saadavaks tuluks 150,1 miljonit eurot. Seega võimaldaks õlitööstus võrreldes elektri tootmisega nimetatud summa ulatuses majandusele pikemas perspektiivis enam tulu toota.

Järgides vabaturu põhimõtteid peaks põlevkivi hind kujunema vaba konkurentsi tingimustes ning võrdsetel alustel nii elektri kui ka õli tootmiseks. Sellisel juhul elektritootmine pigem hääbuks, sest ei suudaks põlevkivi eest konkurentsivõimelist hinda maksta. Tõsiasjale, et õlitööstus on pikemas perspektiivis võimeline põlevkivi

eest pigem kõrgemat hinda maksma kui elektritööstus, vastanduvad energiajulgeoleku ja tarnekindluse eesmärgid. Põlevkivisektori konkurentsiolekorra analüüsi eesmärgiks ei olnud kujundada seisukohta, kas nimetatud eesmärgid on piisavalt suured, et kaaluda üles võimalikke konkurentsimoonusi ja/või lisakulusid. Põlevkivist toodetava elektrienergia eelistamine varustuskindluse tagamiseks on poliitiline valik. Analüüsi eesmärgiks oli juhtida tähelepanu sellele, et sellise valikuga võivad kaasneda lisakulud ning et juhul, kui selline valik langetatakse, tuleb põlevkivist toodetava elektrienergia konkurentsivõime tagamiseks sätestada selged seadusandlikud põhimõtted.

Konkurentsiamet viis omal initsiatiivil läbi ka järelevalvemenetluse, mille eesmärgiks oli analüüsida Eesti Energia AS-i kui ülekaalukalt suurima põlevkivisektoris tegutseva ettevõtja tegevuse vastavust konkurentsiseadusele. Menetlus algatati peamiselt seetõttu, et puudus kindlus, kas Eesti Energia AS müüb Viru Keemia Grupp AS-ile pikaajaliselt põlevkivi või mitte. Menetluse käigus sõlmisid Eesti Energia kontserni kuuluv Eesti Energia Kaevandused AS, VKG Oil AS ja Viru Keemia Grupp AS 2013. aasta suvel pikaajalise põlevkivi müügilepingu põlevkivi kontsentraadi müümiseks. Sellega on tagatud Viru Keemia Grupp AS-i põlevkiviga varustamine mitme järgneva aasta jooksul.

Sellega parandas Eesti Energia AS konkurentsiolekorda põlevkivi müügil, mistõttu ei olnud antud asjaoludel otstarbekas järelevalvemenetlust jätkata. Seda arvestades jättis amet lahtiseks lõpliku hinnangu Eesti Energia AS-i tegevuse konkurentsiseadusele vastavuse osas ega kujundanud sellega seoses seisukohta (sealhulgas ka küsimustes, kas Eesti Energia AS omab põlevkivi tootmisel ja müügil turgu valitsevat seisundit ning kas ta on oma võimalikku seisundit enne pikaajalise lepingu sõlmimist kuritarvitanud).

Forum Cinemas AS-i haldusmenetluse lõpetamine

Konkurentsiamet uuris, kas Forum Cinemas AS (edaspidi FC) on filmide levitamisel nende avalikuks esitamiseks Eesti kinodes rikkunud konkurentsiseaduse §-s 16 turgu valitsevale ettevõtjale sätestatud keeldusid.

FC opereerib Eestis kolme kino: Coca-Cola Plaza Tallinnas, Astri Narvas ja Ekraan Tartus. Kuni 2008. aastani puudusid FC-l kinode opereerimisel Tallinnas ja Tartus sisuliselt konkurendid. Lisaks kinode opereerimisele tegeleb FC filmide levitamisega Eestis tegutsevatele kinodele. Konkurentsiameti menetluse alustamise ajal oli FC kuue Hollywoodi peamise filmistuudio (Buena Vista International, Columbia Pictures, 20th Century Fox, Warner Bros, United International Pictures, Sony Pictures) filmide

ainulevitajaks Eestis. Tavapäraselt on nimetatud stuudiote kätte koondunud suure eelarvega filmid, mis on mõeldud rahvusvaheliseks levitamiseks ja mis kuuluvad nn peavoolu filmide kategooriasse, s.t. pakuvad huvi laiale hulgale inimestele. Filmi levitamiseks sõlmib filmistuudio tavaliselt kohaliku levitajaga litsentsilepingu, mille alusel annab ta levitajale loa filmistuudio toodetud filmide levitamiseks kindlaks määratud geograafilises piirkonnas (tavaliselt konkreetse riigi territoorium). Kohalik levitaja sõlmib omakorda litsentsilepingud vastavas riigis tegutsevate kinodega, kes soovivad tema levitatavaid filme oma kinodes avalikult esitada.

2008. aasta augustis avas Cinamon Operations OÜ (edaspidi Cinamon) Tartus viie saaliga kobarkino (kobarkinoks peetakse kolme või enama ekraaniga kino) „Cinamon“ ning soovis selle kino jaoks hakata tellima filmikoopiaid FC-lt. Cinamon leidis, et mitmed FC pakutud litsentsilepingu tingimused filmikoopiate tellimiseks on vastuolus konkurentsiseadusega ning palus ametil uurida, kas FC on vastavate tingimuste rakendamisel kuritarvitanud oma turgu valitsevat seisundit filmilevitusturul eesmärgiga kaitsta oma huve filmide näitamise turul.

2009. aasta alguses saatis Konkurentsiamet FC-le oma esialgse seisukoha, milles leidis, et FC omab turgu valitsevat seisundit filmide levitamisel nende avalikuks esitamiseks Eestis asuvates kinodes. Amet märkis, et Hollywoodi populaarseimate filmide levitusõiguste koondumisega FC kätte omas FC vastaval kaubaturul olulist turujõudu, mis võimaldas tal konkurentsitingimusi sel kaubaturul¹ suunata. Lisaks tugevdas FC turujõudu asjaolu, et ta opereerib ise Eesti suuremates linnades kinosid. See tagab talle filmide levitamisel vajaliku levitusvõrgustiku ja seeläbi arvestatava sõltumatuse temaga mitteseotud ostjatest (s.o. konkureerivatest kinodest).

Konkurentsiamet leidis, et FC poolt Cinamonile litsentsilepingus kehtestatud tingimused võivad olla konkurentsi piiravad. Näiteks ei olnud kinol kahel esimesel linastusnädalal õigust esitada filmi avalikuks esitamiseks kasutatud kinosaaletisi audiovisuaalseid teoseid (välja arvatud treilerid ja reklaamid) ilma FC eelneva kirjaliku nõusolekuta (nn „kahe nädala reegel“). Kõnealune piirang sundis FC-ga Tartus konkureerivale Cinamonile peale kobarkino jaoks ebaefektiivset äripraktikat, kuna Cinamonil ei olnud võimalik filme lähtuvalt vaatajate arvust omal äranägemisel erinevate saalide vahel ümber tõsta ega kinosaaletisi erinevate filmide vahel jagada. Lisaks piiras kõnealune tingimus Konkurentsiameti hinnangul ka konkurentsi filmide

¹ Kuni 01.11.2008 oli FC turujõudu tugevdavaks teguriks ka ACME filmide levitusõiguste omamine.

levitamise kaubaturul, kuna see takistas FC-ga konkureerivate filmilevitajate juurdepääsu esilinastuskinodele².

2009. aasta aprillis teatas FC, et ta on analüüsinud ameti esialgset seisukohta ning on otsustanud muuta kinodega sõlmitavaid litsentsilepinguid, jättes neist välja või täpsustades lepingupunkte, mida amet oli pidanud konkurentsi kahjustavaks. Sealhulgas asendas FC eelpool kirjeldatud „kahe nädala reegli“ põhimõttega, et kino määrab ise, millises saalis, mitu seanssi päevas ja kui pika aja jooksul ta filmi avalikult esitab. Ühtlasi töötas FC välja filmide esilinastuskoopiade tellimise protseduurireeglid, mis kehtestavad läbipaistval viisil tellimise tingimused ja objektiivsed kriteeriumid filmikoopiade jagamiseks esilinastuskinode vahel olukorras, kus filmi esilinastuskoopiade arv on piiratud. Amet leidis, et eeltooduga parandas FC oluliselt konkurentsiolukorda filmide levitamisel nende avalikuks esitamiseks Eesti kinodes.

Menetluse ajal leidsid aset ka olulised muudatused filmilevituse turul. Kui kuni 2011. aastani kuulusid Hollywoodi kuue suurstuudio filmide levitusõigused Eestis FC-le, siis 2011. aasta alguses loovutas FC filmistuudio Warner Bros ja Sony levitusõigused Eestis ACME Film OÜ-le ning alates 2013. aasta algusest läksid ka filmistuudio 20th Century Fox levitusõigused Eestis FC-lt üle Film Distribution OÜ-le. Seega, kui kuni 2011. aastani oli laiemale üldsusele suunatud kino tegutsemiseks vältimatult vajalik filmide valik koondunud ühe levitaja (FC) kätte, siis 2013. aasta alguses oli kujunenud olukord, kus mitme erineva levitaja käes on teatud filmivaliku levitusõigused. Konkurentsiamet leidis, et sellises olukorras võib iga levitaja omada olulist turujõudu, kui tema pakutav filmivalik on selline, ilma milleta laiemale üldsusele suunatud kino ei saa jätkusuutlikult tegutseda. Nimelt peab laiemale üldsusele suunatud kino näitama teatavat mõistlikku valikut filmidest, mida keskmine kinokülastaja näha soovib, vastasel juhul ei ole kino tegevus jätkusuutlik. Reeglina on teatud film kino jaoks kättesaadav vaid ühelt levitajalt, kellele kuuluvad filmi tootnud filmistuudio levitusõigused Eestis. See tähendab, et kinotegevuseks vajaliku kriitilise valiku filmide esitamiseks peab kino saama litsentse erinevatelt levitajatelt. Erinevate filmide asendatavus on pigem piiratud, kuna kinokülastus on valdavalt planeeritud eesmärgiga näha konkreetset filmi (mitte lihtsalt kinos mõnda filmi vaadata), mistõttu ei lähe keskmine kinokülastaja soovitud filmi puudumisel teatud kinos tõenäoliselt vaatama mõnda teist filmi samas kinos, vaid valib kino, mis soovitud filmi linastab.

² Esilinastuskinode hulka kuuluvad Coca-Cola Plaza ja Solaris kino Tallinnas, Cinamon ja Ekraan Tartus, Astri Narvas ja Mai Pärnus.

See tähendab omakorda, et ka erinevate levitajate levitusteenuste poolt üksteisele avaldatav konkurentsivõitlus on pigem tagasihoidlik.

Ettekirjutus Ragn-Sells AS-ile lisateenuse tasu vähendamiseks

Konkurentsiamet analüüsis TÜ Madara avalduse põhjal Ragn-Sells AS-i (edaspidi Ragn-Sells) Lasnamäe piirkonnas kehtestatud lukustatud värava avamise teenuse osutamisega seotud kulude põhjendatust. Avalduse kohaselt oli Ragn-Sells tõkkepuu telefoni teel avamise tasu 2,68 eurot/kord põhjendamatult kõrge.

2011. aastal andis Tallinna Linnavalitsus ainuõiguse Ragn-Sellsile korraldatud jäätmeveo teenuse osutamiseks Tallinnas jäätmeveo piirkonnas nr 10 (Pae-Ülemiste) kolmeks aastaks. Vedajal oli õigus rakendada lisatasu, kui jäätmevaldaja soovib lisateenuse (nt värava avamise) osutamist. Ragn-Sells kehtestas Lasnamäe piirkonnas värava (sh tõkkepuu) avamise tasuna 2,68 eurot/kord.

Ainuõiguse perioodi vältel ei saa ükski teine ettevõtja korraldatud jäätmeveo teenust sellel territooriumil pakkuda ning Ragn-Sells on talle omistatud piirkonnas jäätmeveo teenuse turgu valitsev ettevõtja. Antud asjas piiritles Konkurentsiamet kaubaturu värava avamise teenusena, mis on erinev korraldatud jäätmeveo teenusest. Samas on värava avamise teenus jäätmeveo teenusega seotud. Kuna teised jäätmevedajad ei saa vastavas piirkonnas tegutseda, ei ole neil ka võimalik värava avamise teenust osutada. Nende jäätmevaldajate jaoks, kes soovivad oma väravaid põhiosa päevast suletuna hoida, ei ole Ragn-Sells pakutavale teenusele mõistlikke alternatiive. Seega on Ragn-Sells värava avamise teenuse osas turgu valitsev ettevõtja piirkonnades, kus ta on saanud õiguse osutada korraldatud jäätmeveo teenust.

Konkurentsiseaduse järgi on turgu valitseval ettevõtjal keelatud oma seisundi otsene või kaudne kuritarvitamine kaubaturul. Seadus keelab turgu valitseva ettevõtja poolt otseste või kaudsete ebaõiglaste ostu- või müügihindade või muude ebaõiglaste äritingimuste kehtestamise.

Riigikohus on asjas nr 3-3-1-66-02 punktis 26 sätestanud: /.../ „Turgu valitseva ettevõtja poolt kehtestatud hind, mis ei ole mõistlikus vahekorras teenuse majandusliku väärtusega, on ebaõiglane. Teenuse majanduslik väärtus on omakorda seotud teenuse osutamiseks vajalike kuludega“. Kuna teenuse majanduslik väärtus on seotud teenuse osutamiseks vajalike kuludega, siis tuli välja selgitada teenuse osutamisega kaasnevad kulud ja uurida, millises ulatuses on teenuse tasu nendega kaetud. Ragn-Sells esitas menetluse vältel värava avamise teenusega tekkivad kulud,

kuid ameti hinnangul ei olnud kõik kulud siiski teenusega seotud. Samuti oli osa kulusid tunduvalt suuremad, kui ametipoolsed vaatlused ning arvutused näitasid. Seetõttu jõudis amet järeldusele, et Ragn-Sells'i värava avamise teenuse tasu ei ole mõistlikus vahekorras teenuse majandusliku väärtusega. Värava avamise teenuse tasu on jäätmevaldaja jaoks olulise suurusega kogu jäätmeveo tasust ning selle tasu põhjendamatult kõrge hind kahjustab tarbija huve.

Kuigi menetluse käigus langetas Ragn-Sells Lasnamäe piirkonnades kliendi värava avamise tasu 1,90 eurot/kord (ilma käibemaksuta), ei esitanud Ragn-Sells kõikehõlmavaid ja läbipaistvaid kalkulatsioone, mistõttu oli Konkurentsiametil võimatu hinnata, kui suures osas lähendas mainitud hinnaalandamine värava avamise teenuse tasu konkurentsiseadusega lubatud tasemele.

Konkurentsiamet tegi Ragn-Sellsile ettekirjutuse lõpetada alates 1. veebruarist 2014. aastal Tallinna jäätmeveo piirkonnas nr 10 (Pae-Ülemiste) kehtestatud värava avamise teenuse tasu nõudmine jäätmevaldajatelt kuludega põhjendamatult ulatuses ning kohustas koostama 2014. aasta 1. veebruariks värava avamise teenuse kohta läbipaistvad, kõikehõlmavad ja kontrollitavad kalkulatsioonid, mille raames muuhulgas mõõdetakse asjaomaseid ajalisi ja rahalisi kulusid ning mille põhjal määratakse kindlaks värava avamise teenuse põhjendatud kulud.

Kuigi menetlus viidi läbi Tallinna jäätmeveo piirkonna nr 10 (Pae-Ülemiste) osas, siis oli ettevõtja esitatud põhjendustest näha, et samalaadselt ei ole kalkulatsioone koostatud ka teiste jäätmeveopiirkondades osas, kus Ragn-Sells muuhulgas värava avamise teenust pakub. Konkurentsiamet kohustas ettevõtjat hoiduma alates 1. veebruarist 2014. a. ka teistes jäätmeveo piirkonnades jäätmevaldajatelt värava avamise teenuse tasu nõudmisest ulatuses, mis on kuludega põhjendamatult.

Ragn-Sells AS täitis Konkurentsiameti ettekirjutuse ning alates 01.02.2014 on Lasnamäe piirkonnas kliendi luku sh värava või tõkkepuu avamise tasu 1,04 eurot/kord (koos käibemaksuga)

Eesti Interneti Sihtasutuse teenuse hind oli liiga kõrge

Konkurentsiamet tuvastas, et Eesti Interneti Sihtasutuse domeeni registreerimise teenuse hind oli majandusaastatel 2011-2012 liiga kõrge ning oli seega vastuolus konkurentsiseadusega.

Konkurentsiamet uuris MTÜ Eesti Interneti Kogukond pöördumise alusel Eesti Interneti Sihtasutuse (edaspidi EIS) rakendatavate domeenihalduse tasude

kulupõhisust. Avalduse andmetel oli 2011. aastal EIS-i kehtestatud tasu 18,21 eurot domeeninime kohta aastas, samas kui 2009. aastani EENeti hallatuna oli selle teenuse omakulu 2,88 eurot aastas.

EIS on Eesti Internetikogukonda esindav ja Eesti maatunnusega domeeninimesid haldav organisatsioon, kelle ülesandeks on muuhulgas domeeni .ee registreerimine ja tasude kehtestamine. Alates 2009. aastast toimub Eestis .ee domeeni registreerimine kahetasemeliselt. See tähendab, et lõpptarbijate teenindamine on EIS-i poolt delegeeritud akrediteeritud registripidajatele (nt ZONE, Elion jne). Teenuse lõpphind registreerijale kujuneb registripidajate omavahelises konkurentsisis. Akrediteeritud registripidajad edastavad andmed EIS-ile, kes registreerib domeeninimed. Konkurentsiamet uuris tasu, mida EIS võtab registripidajate käest. Amet leidis, et EIS, kes pakub ainsana .ee tippdomeeni registreerimise ja haldamisteenust, omab 100%-list turuosa ning seega turgu valitsevat seisundit .ee tippdomeeni registreerimise ja haldamise teenuse kaubaturul. Konkurentsiseadus keelab turgu valitseva ettevõtja poolt otseste või kaudsete ebaõiglaste ostu- või müügihindade või muude ebaõiglaste äritingimuste kehtestamise.

EIS-i hinnakujunduse hindamisel lähtus Konkurentsiamet sellest, kas ettevõtja kasumlikkus on mõistlikus vahekorras EIS-i osutatava teenuse majandusliku väärtusega. Selleks tuli selgitada, kas EIS on teeninud kasumit, mida tal ei oleks olnud võimalik saada tavapärase ja piisavalt tõhusa konkurentsitingimustes. Menetluses kogutud teavet analüüsis jõi Konkurentsiamet järeldusele, et aastatel 2011 ja 2012 sai EIS liiga kasumi konkurentsiseaduse tähenduses, sest konkureerival turul ei oleks EIS-il eeldatavasti võimalik sellist kasumit teenida. Samuti juhtis amet tähelepanu EIS-i kõrgetele kuludele ning soovitas EIS-il kaaluda kuludele eelarveliste piirmäärade kehtestamist.

Konkurentsiamet leidis, et EIS peab konkurentsiseaduse täitmiseks alandama .ee domeeni hinda ning tulevikus peaks hinda muutes jälgima, et kasum ei ületaks Konkurentsiameti otsuses kirjeldatud metoodika alusel arvutatavat kasumit. Amet veendus järelevalvemenetluse käigus, et EIS on võtnud kasutusele kulude kokkuhoiumeetmeid ning alustanud domeeniregistreerimise hinna langetamist seadusega kooskõlas olevale tasemele. Eelkõige võttis amet arvesse, et alates 01.03.2013 on domeeni registreerimise hind langenud 17 eurolt 15 eurole ning hind pidi langema veelgi. 13.09.2013 tegi EIS otsuse langetada alates 2014. aasta 1. jaanuarist registreerimistasu .ee domeeninime eest summas 12 eurot üheaastase registreerimisperioodi eest. Lisaks kiitis EIS menetluse käigus heaks domeeni .ee hinnakujunduse alused, mille järgi planeeritakse EIS-i eelarvet üldjuhul tasakaalus,

võttes arvesse nii investeringuid kui ka põhjendatud reservi, tuleb ei ületa 7% aastas eelarve mahust ning reserv on kuni 80% eelarve kulude mahust.

Amet lõpetas järelevalvemenetluse seoses konkurentsiolukorra olulise parandamisega EIS-i poolt, mis väljendus tema pakutava domeeniregistreerimise teenuse hinna alandamises ning domeeni .ee hinnakujunduse aluste kehtestamises.

Aptekide asutamispiirangute põhiseaduse vastaseks tunnistamine Riigikohtu poolt

Konkurentsiamet on alates 2009. aastast teinud mitmel korral ettepanekuid ravimiseaduses (edaspidi RavS) kehtestatud üldapteegi tegevusloa väljaandmise ja muutmise piirangute kaotamiseks, et parandada ravimite kättesaadavust, turu toimimist ja alandada ravimite hindu. Sarnastel põhjustel on apteekide asutamispiirangute kaotamise vajadust näinud ka Õiguskantsler.

Õiguskantsleri taotluse alusel tunnistas Riigikohtu üldkogu 9.12.2013 otsusega nr 3-4-1-2-13 apteekide asutamisele piiranguid sätestavad RavS § 42¹ lõiked 1–3 põhiseaduse vastaseks ja kehtetuks.

Riigikohtu üldkogu leidis, et apteegiteenuse osutamine kuulub põhiseaduses sätestatud ettevõtlusvabaduse kaitsealasse. Ravimiseaduse järgi saab üldapteegiteenust osutada vaid tegevusloa omades ja tegevusloa saamisele seavad vaidlustatud sätted piirangu. Seejuures ei saa ka juba tegutsevad apteegipidajad asutada uut apteeki muul moel kui apteekide asutamispiirangute tingimustel. Regulatsioon takistab asutamast apteeke ettevõtjate soovitud hulgal ja kohtades, nii et tarbijal võiks olla hõlpsam ravimeid osta. Olukorras, kus apteekide asutamine on piiratud ja suur osa olemasolevatest apteekidest moodustavad n-ö keti, olles seotud olemasolevate hulgimüüjatega, on ka uuel hulgimüüjal tõenäoliselt keeruline leida piisavat hulka hulgiostjaid. Seega riivavad vaidlustatud sätted ettevõtlusvabadust ka kaudselt.

Kuigi asutamispiirangud kehtivad uue apteegi asutamisel üht moodi kõigile, said eelisseisundi need ettevõtjad, kes asutasid apteegid enne asutamispiirangute kehtestamist. Ettevõtjad, kes alles nüüd soovivad apteeke asutada, ei saa asutamispiirangute tõttu neid mis tahes enda soovitud kohta asutada. Kuna nad on varem turul olnud apteegipidajatega võrreldes halvemas olukorras, on nende võrdsuspõhiõigust riivatud.

Riigikohtu hinnangul on vaidlustatud asutamispiirangute eesmärgiks apteegiteenuse järjepideva kättesaadavuse tagamine kogu riigis. Samas, ei tohi kättesaadavuse nõuet mõista selliselt, et igas Eesti külas peaks olema apteek. Arvestades Eesti asustustihedust, ei saa siiski lugeda piisavaks ka seda, kui apteegiteenus on kättesaadav üksnes sedavõrd suure nõudlusega piirkondades, kus apteegi pidamine on selgelt kasumlik.

Riigikohus ei nõustunud piirangute pooldajatega selles, et piirangute iseseisvaks legitiimseks eesmärgiks saaks olla olemasolevate apteekide kaitsmine ülemäärase konkurentsi eest. Ülemäärase konkurentsi piiramine võib olla iseseisvaks eesmärgiks juhul, kui ilma selleta ei oleks tagatud apteegiteenuse kättesaadavus. Olukorras, kus apteegiteenuse järele on piisav nõudlus ja turule saab siseneda, on väga tõenäoliselt alati ettevõtjaid, kes soovivad teenust pakkuda.

Riigikohus leiab, et asutamispiirangud ei ole sobivad apteegiteenuse kättesaadavuse tagamiseks suure nõudlusega piirkondades. Seadusandja kehtestas linnades apteekide asutamise piiriks 3000 elaniku kohta üks apteek, eeldusel, et sellise elanike arvu puhul on nõudlus piisav kasumliku või vähemalt mitte kahjumliku apteegi pidamiseks. Linnades ongi asutatud ligilähedaselt nii palju apteeke, kui asutamispiirangud võimaldavad. Sellest järeldub, et ettevõtjatel on huvi apteegiteenust pakkuda ka elanike suhteliselt väikese arvu puhul.

Lisaks märkis Riigikohus, et aastate jooksul on kasvanud nii nõudlus apteegiteenuse järele ning kasvanud on ka apteekide käive. Need asjaolud välistavad selle, et apteegid oleksid turu olukorra muutmise tõttu sattunud praeguseks olukorda, kus teenuse osutamine oleks majanduslikult võimalik või mõttekas üksnes siis, kui teenust tarbiks väga suur hulk isikuid, ja selle tagamiseks peaks riik sekkuma. Samuti märgib Riigikohus, et vaba konkurentsi lubamine ei tekita suure nõudlusega piirkonnas olukorda, et kõik apteegid lõpetaksid seal tegevuse ja apteegiteenus muutuks kättesaamatuks.

Riigikohtu hinnangul ei ole asutamispiirangud sobivad vähese nõudlusega piirkondades apteegiteenuse pakkumise jätkamiseks ega sellega alustamiseks. Apteegituru spetsiifika ei viita kuidagi sellele, et peaks jätkatama või alustatama apteegiteenuse osutamist kohas, kus selle järele ei ole piisavat nõudlust, kui ei ole nõudluse puudumist korvavaid meetmeid. Ka Ravimiameti andmed näitavad, et ettevõtjad soovivad apteeke avada eelkõige potentsiaalselt suure nõudlusega tasuvates linnapiirkondades.

Riigikohus möönab, et vaidlustatud piirangutel võib olla mõningane mõju apteegiteenuse kättesaadavuse tagamisele vähese nõudlusega piirkondades. Asutamispiirangute kaotamise järel võidaks asutada linnades uusi apteeke, mis tekitaks vajaduse ka täiendava kvalifitseeritud tööjõu järele. Tööjõu suurenev nappus tekitaks omakorda surve palgatõusuks, mis võib motiveerida maa-apteekreid senisest enam maalt linna asuma. Samas ei saa apteegipidajad reguleeritud ravimihindade ja apteegis muude kaupade müügi piiratuse tõttu ilmselt suurt palgatõusu võimaldada.

Otsuses pakkus Riigikohus välja alternatiivseid meetmeid, mis aitaksid apteegiteenuse kättesaadavusele vähese nõudlusega piirkondades paremini või samavõrd kaasa kui asutamispiirangud, olles seejuures vähem koormavad. Näiteks saaks apteegiteenuse paremat kättesaadavust tagada suure nõudlusega piirkondade apteekide pidajate kohustusega osutada apteegiteenust ka vähese nõudlusega piirkondades (nt püsiapteek või apteegibuss). Kohustus pidada kindlaks määratud vähese nõudlusega kohas apteeki võiks kaasneda kas eriti suure nõudlusega kohas apteegi või apteekide pidamiseks loa saamisega või olla seotud käibega, kas konkreetsetes apteegis või kontsernile kuuluvates apteekides. Eelkirjeldatud lahendus piirab ettevõtlusvabadust vähem kui olukord, kus ta üldse apteeki pidada ei saa. Seejuures riivatakse üksnes nende ettevõtjate ettevõtlusvabadust, kes on suure nõudlusega kohas apteegi pidamise õigusega eelise saanud. Sellega ühtlustatakse ettevõtjate konkurentsitingimusi ja neid koheldaks võrdselt.

Sarnast mõju ettevõtlusvabadusele omaks ka meede, mille kohaselt makstaks toetust vähese nõudlusega piirkondade apteekidele toetusfondi kaudu, millesse maksavad suure nõudlusega piirkondade apteegid. Kui toetus on kohase suurusega ja üksnes kohas, kus muidu apteegiteenuse pakkumine ei oleks majanduslikult mõttekas, ei tekiks ka konkurentsieelist ega ebavõrdset kohtlemist.

Võimalik oleks ette näha toetus vähese nõudlusega piirkondade apteekidele. Toetuse maksjaks võiks olla kas riik või kohalik omavalitsus või moodustataks toetusfond, millesse maksaksid suure nõudlusega piirkondade apteegid kas tasu fikseeritult või osana käibest. Seejuures peaks seadusandja otsustama, kas apteegiteenuse kättesaadavuse tagamine on riigi või kohaliku omavalitsuse ülesanne. Toetus aitaks asutamispiirangutest paremini kaasa vähese nõudlusega piirkondades apteegiteenuse kättesaadavuse eesmärgi saavutamisele. Arvestades riigiabi reegleid sätestavatest õigusaktidest tulenevaid toetuse piirmäärasid ja apteekide aastakäibeid, oleksid toetused Riigikohtu hinnangul lubatavad. Samas, rõhutas Riigikohus, et kuivõrd toetuse maksmine tähendaks riigile või kohalikule omavalitsusele lisakulusid, kaasneksid sellega muud negatiivsed mõjud.

Kokkuvõtteks leidis Riigikohus, et asutamispäärangud ei ole vajalikud, sobilikud ja proportsionaalsed apteegiteenuse kättesaadavuse tagamiseks kogu riigis.

Riigikohus lükkas otsuse jõustumise edasi kuue kuu võrra, et seadusandja saaks välja töötada vajalikud muudatused regulatsioonis.

KOONDUMISTE KONTROLL

Koondumiste kontrolli eesmärk on säilitada ja arendada konkurentsi ning hoida ära konkurentsi kahjustavad koondumised ehk need koondumised, mille tulemusel võivad hinnad konkurentsi puudumise tõttu oluliselt tõusta. Konkurentsiamet kiidab heaks need koondumised, mis mõjutavad majandusarengut ja konkurentsikasvu positiivselt.

2013. aastal esitati Konkurentsiametile 29 koondumise teadet ja 2 juhtumit tuli üle 2012. aastast. Amet tegi 27 koondumist lubavat otsust, ühel juhul lõpetati menetlus koondumise osaliste koondumisest loobumise tõttu ning üks menetlus lõpetati seetõttu, et tegemist ei olnud koondumisega konkurentsiseaduse tähenduses. Kahe juhtumi osas lükkus otsuse tegemine 2014. aastasse. Kolmel juhul tehti otsus täiendava menetluse alustamise kohta.

Nimetatud 27 lubavast otsusest tehti 26 menetluse esimeses faasis ehk seadusandja poolt lubatud 30 kalendripäeva jooksul. Viiel juhul pidi Konkurentsiamet menetluse peatama (millega seoses peatus menetlusaeg), seoses koondumise teates puuduste kõrvaldamisega.

Menetluses olevatest koondumisjuhtumitest oli jaotus koondumisviiside järgi järgmine:

- ◆ 24 koondumise puhul oli tegemist ettevõtja poolt valitseva mõju omandamisega teise ettevõtja või tema osa üle (konkurentsiseaduse § 19 lg 1 p 2);
- ◆ 6 koondumise puhul oli tegemist ettevõtjate poolt ühiselt valitseva mõju omandamisega kolmanda ettevõtja või tema osa üle (konkurentsiseaduse § 19 lg 1 p 3);
- ◆ 1 koondumise puhul oli tegemist mitme füüsilise isiku poolt, kes juba omavad vähemalt ühe ettevõtja üle valitsevat mõju, ühiselt valitseva mõju omandamisega teise ettevõtja või tema osa üle (konkurentsiseaduse § 19 lg 1 p 5).

Enamik koondumistest (23 koondumist) toimus Eesti ettevõtjate vahel, kahe koondumise puhul olid mõlemad koondumise osalised välismaised ettevõtjad ning

kuuel juhul olid koondumise osalised nii välisriigis registreeritud ettevõtja kui ka Eesti ettevõtja.

2013. aastal võis täheldada, et Eesti ettevõtjate, kelle konkreetne mõju Eesti kaubaturgudele on eriti oluline, koondumiste osakaal on kasvanud ja moodustab 74% teatatud koondumiste koguarvust. Jätkuvalt tunnevad välismaised investorid huvi Eesti ettevõtjate omandamise vastu, selliste koondumiste osakaal oli teatatud koondumiste koguarvust 19%. 2% teatatud koondumistest toimus väljaspool Eestit, kuid käibekriteeriumide tõttu teatasid koondumise osalised ka Eesti Konkurentsiametile.

Koondumised toimusid 2013. aastal järgmistel kaubaturgudel: reisijate vedu, meditsiiniseadmete ja tarvikute müük; kütuse jae- ja hulgimüük; kinnisvara arendus ja rent; arendatud kinnisvara müük; värvide tootmine ja müük; elektriliste kodumasinate maaletoomine ja müük; apteegiteenused, gaasi turbiinid ja turbogeneraatorid; kodukaupade müük; turvateenused; telekommunikatsiooniteenused; spordikaupade müük; ehitusteenused, punkrikütuse müük; soojuste ja elektri tootmine ning müük; IT teenused; karastusjookide, õlu, siidri ja mineraalvee tootmine ja müük; filmide näitamine; olmejäätmete vedu; ajalehtede ja ajakirjade kirjastamine; hakkepuidu tootmine ja müük.

AS Forum Cinemas ja Solaris Kino OÜ osa koondumine

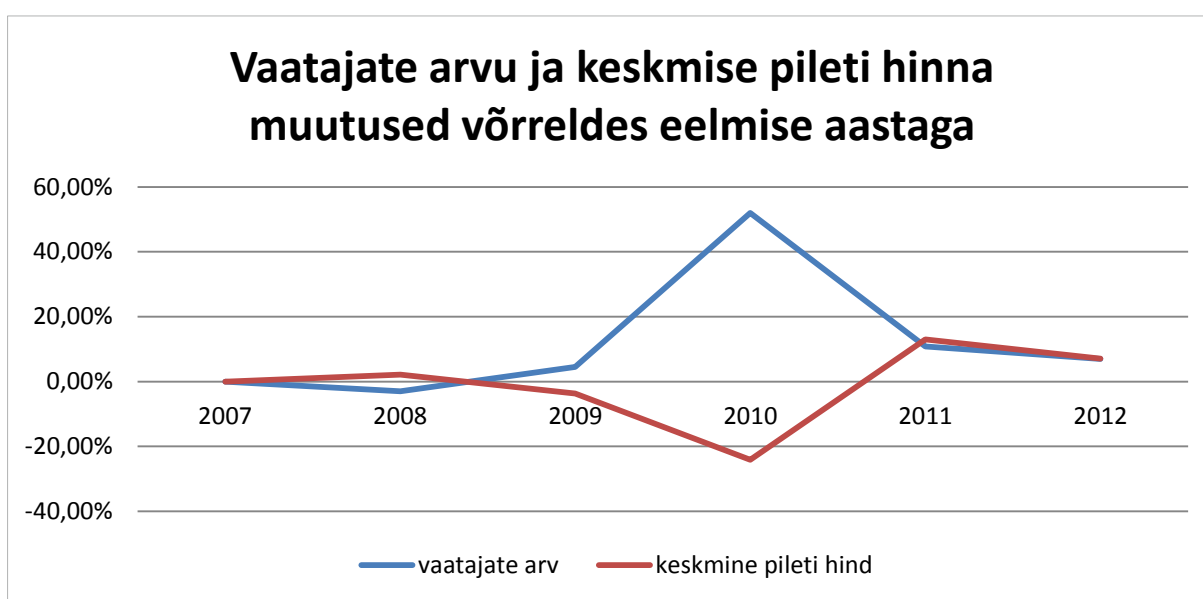
Konkurentsiamet menetles 25. juulist kuni 19. detsembrini koondumist, mille tulemusel oleks AS Forum Cinemas hakanud opereerima Solaris Kino OÜ-le kuuluvat kinokompleksi Tallinnas Solarise keskus. Koondumine oleks mõju avaldanud kahele kaubaturule: filmide näitamine kinodes ja filmide levitamine. Nendest kaubaturgudest esimese puhul analüüsis amet konkurentsitingimusi Tallinnas ja selle lähiümbruses ning teise puhul konkurentsitingimusi kogu Eesti territooriumil.

Menetluse ajal tegutsesid Tallinnas lisaks koondumise osalistele kuuluvale kahele kobarkinole (Coca-Cola Plaza ja Solaris kino) veel kino Artis, kino Sõprus, Katusekino ja Tallinna Ülikooli Balti Filmi- ja Meediakooli kinosaal „SuperNova kino“. Konkurentsiamet võrdles nimetatud kinode kontseptsioone, suurust ja filmivalikut ning leidis, et kõige lähemateks konkurentideks on koondumise osaliste kinod. Vähesel määral võib neile konkurentsipurvet avaldada ka kino Artis, kuna viimase filmivaliku kattuvus on Coca-Cola Plaza ja Solaris kinoga aasta-aastalt suurenenud.

Coca Cola Plazas ja Solaris kinos on kokku 18 ekraani ja 3508 istekohta ning kinos Artis 2 saali ja 253 istekohta. Koondumise tulemusel oleks AS Forum Cinemas

saavutanud filmide näitamisel Tallinna ja selle lähiümbruse kinodes üle 90%-lise turuosa.

Nii Solaris kino kui kino Artis alustasid tegevust 2009. aasta lõpus, kui avati Solarise keskus. Nende kinode turule sisenemine oli heaks näiteks konkurentsi tekkimisest ja selle positiivsest mõjust tarbijatele – toimus järsk kinopileti hindade langus ning oluliselt kasvas vaatajate arv. Graafik joonisel kaks illustreerib vaatajate arvu ja keskmise kinopileti hinna protsentuaalseid muutusi võrreldes eelmiste aastatega. Graafik koondab andmed Coca Cola Plaza, Solaris kino ja kino Artis kohta. Kõige suurem hargnemine 2010. aastal langeb kokku Solaris kino ja kino Artis turule sisenemise ajaga.

Joonis 2. Vaatajate arvu ja pileti hinna muutused

Koondumise tulemusel oleks kadunud koondumise osaliste senisest konkureerimisest tulenev kasu kinokülastajatele. Lisaks selgus, et Solaris kino on kasvanud kiiremini kui Coca Cola Plaza, hõivates järjest rohkem viimasele kuulunud turuosast. Seega oleks koondumise tulemusel kõrvaldatud järjest tugevamat konkurentsipurvet avaldav ning praktiliselt ainus konkurent.

Lisaks oleks koondumine kahjustanud konkurentsi ka filmide levitamise kaubaturul. Selline võimalus oleks ettevõtjal tekkinud läbi turgu valitseva seisundi omamise filmide näitamise kaubaturul, st vertikaalse seose kaudu. AS-i Forum Cinemas ostjajõud filmide levitamise kaubaturule järgneval filmide näitamise kaubaturul oleks võimaldanud tal muuta filmilevitajatega kokkulepitavaid litsentsitasusid ja muid tingimusi endale kasulikus suunas ning kuna litsentsitasude puhul on kokkuleppe kohaks piletimüügi tulu jagamise proportsioonid, siis kaasneb sellega automaatselt

teiste filmilevitajate rahalise olukorra kahjustumine. Siinjuures tuleb arvestada, et AS Forum Cinemas on ka üks suurematest filmilevitajatest Eestis.

Et veenda Konkurentsiametit koondumist lubama, esitasid koondumise osalised muuhulgas olulise argumendina tugeva potentsiaalse konkurentsi olemasolu. Tulevaste konkurentidena nimetas AS Forum Cinemas järgmisi kaubaturule sisenejaid: IMAX kino senise kino Kosmos ruumides, Ülemiste Keskuse kino, Peterburi tee kaubanduskeskuse kino, Viimsi Spa kino ja Mustamäe Keskuse kino. Konkurentsiamet tuvastas, et küllaltki kindlateks lähiajal avatavateks uuteks kinodeks on Viimsi Spa kino ja IMAX kino. Ülejäänud planeeritavate kinoprojektide realiseerumine oli ebaselge. Samuti selgus, et koondumine takistaks eelkõige suuremate kobarkinode kaubaturule sisenemist. Ameti hinnangul ei kõrvalda potentsiaalsest konkurentsist tulenev konkurentsisureve koondumisest tulenevat konkurentsi kahjustumist.

Kuigi koondumise osaliste hinnangul kaasneuks koondumisega kinoküllastajatele vaid positiivsed arengud, esitas AS Forum Cinemas Konkurentsiametile käitumuslike kohustuste paketi. Nimelt võib Konkurentsiamet koondumise lubada, kui koondumise osalised võtavad endale konkurentsi kahjustumise vältimiseks sobivad kohustused. Pakutud kohustusteks olid: (i) kohustus mitte tõsta kinopileti hindasid rohkem kui on tõusnud tarbijahinnaindeks; (ii) kohustus opereerida Solaris kino vähemalt sama ekraanide arvu ja sama ulatusliku filmivalikuga kui see oli enne koondumist ning kohustus teha kinodesse vajalikud investeeringud; (iii) kohustus hoiduda uute kinode avamisest; (iv) kohustus rakendada ühte lojaalsusprogrammi mõlemas kinos; (v) kohustus pakkuda Eesti filmidele soodsamaid linastustingimusi; (vi) kohustus jätkata filmide levitajana kinode võrdset kohtlemist ning (vii) kohustus tagada, et AS-i Forum Cinemas poolt levitatavate filmide maht Solaris kinos ei ületa AS-i Forum Cinemas turuosa levitusturul. Ameti hinnangul ei olnud eeltoodud kohustused koondumisest tuleneva konkurentsi kahjustumise parandamiseks sobivad. Parandusmeetmed ei olnud sobivad nii sisuliselt kui ka seetõttu, et vajadus nende pikaajalise kehtivuse järele takistab oluliselt koondunud ettevõtja tegevusvabadust ning muudab keeruliseks ka järelevalve kohustuste täitmise üle.

Koondumise menetlus lõpetati, kuna koondumise osalised loobusid koondumisest. Vastasel juhul oleks Konkurentsiamet koondumise keelanud.

ESIMENE AASTA AVATUD ELEKTRITURUL

2013. aasta algusest avanes Eesti elektriturg kõigile tarbijatele. Kõigil, kellel on olemas kehtiv võrguleping, on võimalik valida endale sobiv elektrimüüja. Avatud turul on kõigil elektri tootjatel võrdsed võimalused juurdepääsuks elektrivõrkudele ja Euroopa Liidu riikide vahelistele võrguühendustele.

Tarbija jaoks tähendab turu avanemine võimalust valida enda jaoks sobivaim elektrimüüja olenemata sellest, millise ettevõtjaga on tal sõlmitud võrguteenuse leping. Ettevõtja on aga olukorras, kus tal tuleb klientide võitmise nimel rohkem pingutada. Elektri hind kujuneb elektribörsil võrdsetes konkurentsitingimustes.

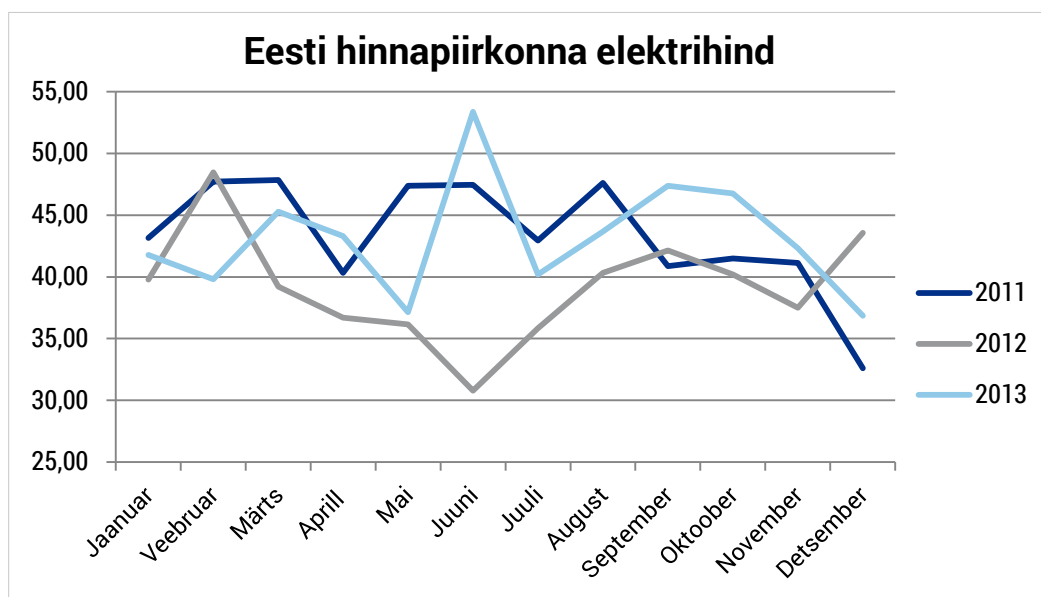
Elektrituru avanedes sisenes turule palju uusi elektrimüüjaid. 2013. aasta lõpu seisuga oli Eestis 15 elektrimüüjat ja 34 võrguettevõtjat, kes omasid elektrimüügi tegevusluba ning olid valmis elektrienergiat müüma.

Uue olukorra tõttu kasvas hüppeliselt ka ametile saabunud tarbijate järelepärimiste arv nii elektri hinna, üldteenuse kui lepingute kohta.

Kui tarbija ühegi elektrimüüjaga lepingut ei sõlminud või leping lõppes, siis varustab tarbimispiirkonna võrguettevõtja (või viimase poolt nimetatud müüja) teda elektrienergiaga üldteenuse raames. Konkurentsiamet kontrollib üldteenuse hinna kujunemist tagantjärele. Üldteenuse hind kujuneb võrguettevõtja poolt üldteenuse osutamise tunnipõhise koguse ja elektribörsi (Nord Pool Spot) tunnihinna korrutise kuu kaalutud keskmisena, millele lisanduvad põhjendatud müügikulud ja mõistlik kasum. Müügikulude ja mõistliku kasumi osakaal kuu üldteenuse elektrienergia hinnas sõltub üldteenuse kasutajate tarbitud energiakogusest (mida suurem tarbimine, seda väiksem lisakulu tarbitud kWh-le). Aasta jooksul jäi üldteenuse tarbijaid oluliselt vähemaks.

2013. aasta veebruaris alustas amet järelevalvemenetlust Eesti Energia AS-i üldteenuse hinna osas, kuna see oli kõrgem (2013. aasta jaanuarikuus 0,60 eurosent/kWh) kui teiste ettevõtete üldteenuse marginaal. Ameti hinnangul oli Eesti Energia AS-i üldteenuse marginaal põhjendamatult kõrge. Menetluse kestel on Eesti Energia AS üldteenuse marginaali langetanud, 2014. aasta jaanuaris oli see 0,38 eurosent/kWh. Seega langes eelneva aasta sama ajaga võrreldes Eesti Energia AS-i üldteenuse marginaal 37% võrra.

Börsil mõjutavad elektri hindade erinevad tegurid, näiteks piiridevahelised ülekandevõimsused, avariid elektrisüsteemis, hüdroelektrijaama reservuaaride veetasemed Põhjamaades, Lätis ja Leedus. 2013. aasta keskmine börsihind oli Eesti hinnapiirkonnas 43,14 eurot/MWh, kõige kõrgem elektri hind oli juunikuus 53,36 eurot/MWh ning kõige madalam elektri hind oli detsembrikuus 36,84 eurot/MWh. Eesti hinnapiirkonnas oli kõige kõrgem päevahind 25. juunil 2013. a 103,85 eurot/MWh. Seega on elektri hind börsil väga kõikumine ja oleneb väga palju ka aastaajast ning hüdroelektrijaama veetasemest.

Joonis 3. Eesti hinnapiirkonna elektri hind

Konkurentsiamet analüüsis suurima turuosaga elektrimüüja Eesti Energia AS-i avalikustatud elektri hinnakirju. Aasta keskmine fikseeritud paketi elektri hind 12-kuulise lepingu puhul oli 4,94 eurosent/kWh ja börsihinnaga paketi keskmine marginaal oli 0,25 eurosent/kWh ning elektri hind 4,57 eurosent/kWh. Eesti Energia AS-i üldteenuse keskmine marginaal oli 0,66 eurosent/kWh ning elektri hind 4,98 eurosent/kWh. Lihtsa võrdluse tulemusena selgus, et väiketarbijale osutus 2013. aasta keskmiste hindade alusel kõige soodsamaks paketi börsihinnaga pakett ning kõige kallim oli üldteenus. Väikese tarbimise korral (umbes 100 – 200 kWh kuus) on erinevate elektri hinna pakettide ja üldteenuse hinnavahed siiski vaevu märgatavad.

RAHVUSVAHELISED PROJEKTID

Selleks, et tagada energia konkurentsivõime, jätkusuutlikkus ja varustuskindlus, on oluline Euroopa integreeritud energiavõrgu väljaarendamine.

Euroopa Liidu energia- ja kliimapoliitika keskendub energia siseturu väljakujundamisele, elektrienergia, gaasi ja nafta varustuskindluse tagamisele. 2020. aastaks on seatud eesmärkideks kasvuhoonegaaside heite vähendamine 20%, taastuvatest energiaallikatest toodetud energia osa suurendamine lõpptarbimises 20%ni ja energiatõhususe suurendamine 20% ulatuses. Seatud eesmärkide täitmiseks on väga oluline praeguse energiataristu ajakohastamine ja uue taristu kasutuselevõtu kiirendamine. See võimaldab tarbijatel kasu saada uuest tehnoloogiast ja arukast energiakasutusest ning on vajalik konkurentsivõimelisele vähese süsinikdioksiidi heitega majandusele.

Euroopa Parlamendi ja Nõukogu otsusega nr 1364/2006/EÜ kehtestati üleeuroopaliste energiavõrkude (TEN-E) suunised. Suuniste eesmärgiks on toetada Euroopa Liidu energia siseturu väljakujundamist ja soodustada mõistlikku energiavarude tootmist, transporti, jaotamist ja kasutamist, et vähendada vähem soodsate piirkondade ja saarte energiaisolatsiooni ning tagada liidu energiatarned, energiaallikad ja tarneteed. Sealhulgas on oluline koostöö kolmandate riikidega

Hinnanguliselt tuleb 2020. aastani üleeuroopalistesse elektri ja gaasi võrkudesse investeerida kuni 200 miljardit eurot. Investeeringute mahu märkimisväärne kasv ja vajadus prioriteete kiiresti rakendada nõuavad eelkõige muudatusi seadusandluses ja finantseerimises.

Euroopa Ülemkogu nõustus 26. märtsil 2010. a komisjoni ettepanekuga käivitada uus strateegia „Euroopa 2020”, mille üheks prioriteediks on jätkusuutliku majanduskasvu saavutamine. Strateegias seatakse võrgud juhtalgatuse esiplaanile ja rõhutatakse vajadust Euroopa võrgud kiiresti ajakohastada ning kogu Euroopa ulatuses omavahel ühendada eelkõige selleks, et lõimida taastuvaid energiaallikaid.

Oluline on mitmekesistada gaasitarneid, et ükski liikmesriik ei sõltuks vaid ühest tarneallikast. Samuti peab märkimisväärselt suurendama gaasisüsteemi paindlikkust ja vastupidavust lühiajalises ja keskpikas perspektiivis, et suurendada gaasi osatähtsust mitmest allikast energia tootmise varukütusena, pidades seejuures silmas ELi pikaajalist CO₂-heite vähendamise eesmärki. Samuti peaks ära kasutama veeldatud maagaasi turu, biogaasi ja ebakonventsionaalsete kütuseliikidega seotud arengut eelkõige USAs.

Balti piirkonna Euroopaga ühendamise projekt (BEMIP) kutsuti ellu eesmärgiga ühendada Euroopas seni eksisteerivad nn. saarpiirkonnad ülejäänud Euroopa elektri- ja gaasituruga. Üheks nn. saarpiirkonnaks defineeriti ka Baltimaade regioon. Projekti eesmärgiks on Läänemere piirkonnas ühise elektri- ja gaasituru toimimiseks vajalike uute ühenduste välja valimine, turureeglite ühtlustamine ja energiaturgude integreerimine. Euroopa Komisjoni president ning Eesti, Läti, Leedu, Soome, Rootsi, Taani, Norra, Poola ja Saksamaa peaministrid allkirjastasid vastava plaani 17. juunil 2009.

17. aprillil 2013.a jõustus Euroopa Parlamendi ja nõukogu määrus nr 347/2013 üleeuroopalise energiataristu suuniste kohta.

14.10.2013.a avaldas Euroopa Komisjon teatise „Euroopa ja laiema piirkonna pikaajaline nägemus“, kus on välja toodud elektrivaldkonna ja gaasivaldkonna prioriteedid. Läänemere piirkonna prioriteetideks on piirkonna elektrisüsteemide ühendamise kava elluviimine ja elektrisüsteemi tulevane sünkroniseerimine Euroopa elektri põhivõrguettevõtjate võrgustiku süsteemiga. Lisaks on esile toodud Läänemere energiaturu gaasivõrkude ühendamise kava, et lõpetada Baltimaade ja Soome eraldatus ning nende sõltuvus ühest tarnijast, täiustada vastavalt riigisiseseid võrke ning mitmekesistada gaasitarneid ja suurendada varustuskindlust Läänemere piirkonnas.

Määrus nr 347/2013 artikkel 12 sätestab, et niipea kui ühishuviprojektid on piisavalt küpsed, esitavad projektiedendajad investeerimistaotluse, olles eelnevalt konsulteerinud nende liikmesriikide ülekandesüsteemi haldurite ja põhivõrguettevõtjatega, kellele projekt avaldab olulist positiivset mõju. Investeerimistaotlus sisaldab taotlust kulude riikidevahelise jaotamise kohta ning see esitatakse kõigile asjaomastele riikide regulaatoritele.

Kuue kuu jooksul alates investeerimistaotluse esitamisest võtavad regulaatorid vastu kooskõlastatud otsused selliste investeerimiskulude jaotamise kohta, mida iga ülekandesüsteemi haldur või põhivõrguettevõtja seoses projektiga kannab, ning nende kulude arvessevõtu kohta tariifides. Riikide regulaatorid võivad otsustada jaotada vaid osa kõnealustest kuludest või võivad otsustada jaotada kulud ühishuviprojektide paketi vahel.

Liidu esimesse loendisse võetud projektide edendajad pidid investeerimistaotluse esitama hiljemalt 31. oktoobriks 2013. Tähtajaks esitati Konkurentsiametile 7 gaasi ühishuvi investeerimisprojekti taotlust ja üks elektri ühishuvi investeerimisprojekti taotlus.

Elektri ühishuvi investeerimisprojekti taotlus sisaldab grupp 4.2 projekti Kilingi-Nõmme ja Riia vahel, mis hõlmab järgmisi ühishuviprojekte:

- ◆ Kilingi-Nõmme (EE) ja Riia 2. koostootmisjaama alajaama (LV) vaheline ühendus;
- ◆ Harku ja Sindi vaheline riigisisene liin (EE).

Esitatud gaasi ühishuvi investeerimisprojektide taotlused sisaldavad järgmisi projekte:

1. grupp nr 8.1 sisaldab piiriülest Eesti-Soome toruühendust „Balticconnector“ ja ühte võistlevat LNG terminali:
 - ◆ Finngulf LNG terminal (FI);
 - ◆ Paldiski LNG terminal (EE);
 - ◆ Tallinn LNG terminal (EE).
2. grupp nr 8.2 sisaldab ühishuviprojekte:
 - ◆ Klaipeda-Kiemenai torustiku võimsuse suurendamine (LT);
 - ◆ Inčukalns maa-aluse gaasihoidla moderniseerimine ja laiendamine (LV).
3. grupp nr 8.5 sisaldab Poola-Leedu piiriülest toruühendust (tuntud ka kui GIPL).

Riikide energiaregulaatorid peavad tegema investeerimistaotluste kohta ühisotsuse hiljemalt 30.04.2014.aastaks.

Sel juhul või regulaatorite ühise taotluse korral teeb Koostööamet kolme kuu jooksul investeerimistaotluse kohta otsuse.

KAUGKÜTE

Kaugküttesektori märksõnadeks olid 2013. aastal esmakordne piirhindade kooskõlastamine koostootmise protsessis biogaasist toodetavale soojusele ning põhjaliku sektori analüüsi koostamine.

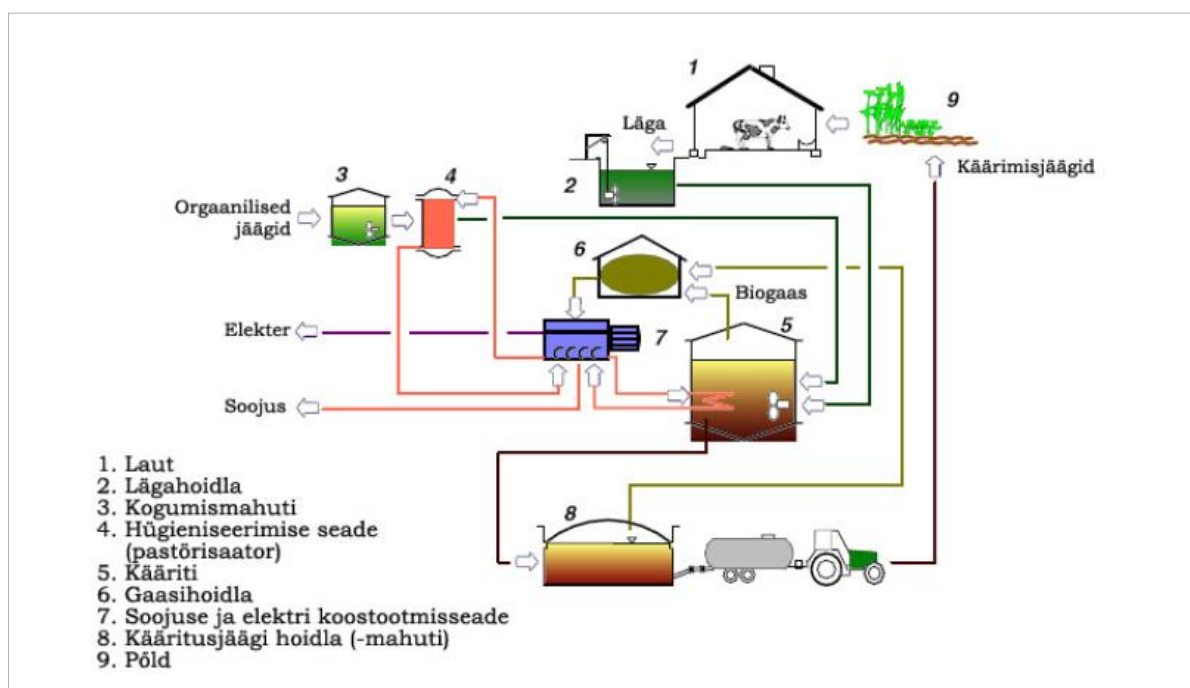
Konkurentsiamet kooskõlastas esmakordselt kolmele ettevõtjale – Aravete Biogaas OÜ, Oisu Biogaas OÜ ja Vinni Biogaas OÜ – koostootmise protsessis biogaasist toodetava soojuse piirhinnad (tootmishinnad). Soojuse tootmiseks vajaminevat biogaasi aga toodetakse taastuvallikast, kasutades substraadina sõnnikut, läga ja silo.

Enne soojuse tootmiseks vajaliku biogaasi koguse tekkimist saab biogaasi tootmise (olenemata kasutatavatest seadmetest) jagada neljaks erinevaks etapiks:

1. substraadi transport, hoiustamine, eeltöötlemine ja sisestamine;

2. biogaasi eraldumine;
3. kääritusjäägi ladustamine ja selle kasutamine;
4. biogaasi ladustamine, puhastamine ja kasutamine.

Nimetatud neli etappi on üksteisest sõltuvad. Eriti tihedalt on seotud just teine ja neljas etapp, sest neljandas etapis tekkinud soojust kasutatakse ära teises etapis. Alljärgnev joonis annab ülevaate üheastmelise põllumajandusliku biogaasi jaama skeemist (koos komponentidega), kus kasutatakse ka muid pastöriseerimist vajavaid biolagunevaid jäätmeid.

Joonis 4. Põllumajandusliku biogaasi tootmise skeem koos substraadiga (allikas: B. Linke, Borniumi põllumajandustehnika instituut)

Biogaasi tootmisprotsessi erinevates etappides kasutatavad seadmed on: esimeses etapis (ladustamine, eeltöötlemine, transport ja sisestamine) kasutatavad seadmed on läga eeloidla (2), kogumismahuti (3) ja pastörisaator (4). Teises etapis (biogaasi eraldumine) toimub protsess kääritis (5) ehk käärituskambris. Kolmandas etapis kasutatakse jäägi hoidlat (8) ja toimub jäägi viimine põllule. Neljandas etapis (biogaasi ladustamine, puhastamine ja kasutamine) vajatakse gaasihoidlat (6) ja gaasi põletamise seadet (7). Viimaseks võib olla soojuse ja elektri koostootmiseseade, keskküttekatel või transpordivahendi sise põlemismootor.

Sellisel üldskeemil põhineb ka Aravete Biogaas OÜ, Oisu Biogaas OÜ ja Vinni Biogaas OÜ biogaasi tootmine, kusjuures tekkinud biogaas põletatakse soojuse ja elektri koostootmisjaamas. Seega toodavad nimetatud ettevõtjad soojust biogaasist elektri

ja soojuste koostootmise protsessis ning müüvad soojust võrguettevõtjale edasimüügiks tarbijale.

Kaugkütte sektori analüüs

Konkurentsiamet analüüsis riikliku regulatsiooni otstarbekust väikestes kaugkütte võrgupiirkondades (aastase müüginahuga alla 10 000 MWh)³. Analüüs koostati eesmärgiga esitada Majandus- ja Kommunikatsiooniministriumile ning Riigikogu majanduskomisjonile seisukohad mitmete kaugküttesektoriga seonduvate probleemide kohta. Viimaste aastate jooksul on amet hindade kooskõlastamise protsessi käigus teinud mitmeid olulisi tähelepanekuid, eelkõige kaugküttesektori võrgupiirkondade jätkusuutlikkuse kohta.

Kaugkütte eesmärk on eelkõige kas soojuste ja elektrienergia koostootmise potentsiaali rakendamine või selliste kütuste kasutamine, mida on kas võimatu või keerukas kasutada tarbija individuaalses katlas (eelkõige põlevkivi, turvas, puiduhake ja jäätmed). Kui kumbki nimetatud eesmärgist ei ole täidetud, on kaugkütte kasutamise mõttekus küsitav. Näiteks on kaheldav maagaasi kasutamine kaugküttes veekuumutuskatlagas toodetud soojuste tootmiseks, sest gaasiga on hõlpsasti võimalik kütta ka lokaalselt. Kaugkütte puhul aga lisanduvad lokaalküttega võrreldes soojustrassi kaod, mistõttu võib osutuda mõistlikumaks gaasi toomine ilma kadudeta otse tarbija juurde. Samuti on efektiivse kaugkütte üheks eeltingimuseks piisav soojuste tarbimistihedus. Kaugkütte eesmärgid on sätestatud ka kaugkütteseaduses, mille alusel peab kaugkütte vastama objektiivsuse, võrdse kohtlemise ja läbipaistvuse põhimõtetele, et tagada kindel, usaldusväärne, efektiivne, põhjendatud hinnaga ning keskkonnanõuetele ja tarbijate vajadustele vastav soojusvarustus.

Eesti kaugküttesüsteemid on valdavalt pärit endise Nõukogude Liidu aegadest, mil puudus efektiivne väikekatelde tehnoloogia ning kaugkütte oli kütteliigina eelistatud. Kaugkütte rajati valdavalt kõikidesse asustatud punktidesse. Nimetatud asjaolu tingib ka kaugküttesüsteemide suure arvu Eestis – praegusel hetkel on neid ligi 230 . Tõenäoliselt ei oleks turumajanduse tingimustes kõikidesse neisse asustatud punktidesse kaugkütet rajatud, sest soojuste müüginahud ning tarbimistihedused on selleks liiga madalad. Pigem oleks osades piirkondades valik lokaalkütte kasuks langenud. Samas ollakse aga täna olukorras, kus paljudes väiksemates asustatud punktides on säilinud ebaefektiivselt toimiv kaugkütte.

³ [Analüüs „Riikliku regulatsiooni otstarbekusest väikestes kaugküttesüsteemides \(aastase müüginahuga alla 10000 MWh\) avaldatud ameti kodulehel](#)

2013. aasta 1. juuni seisuga olid Konkurentsiameti hinnakooskõlastuse läbinud 122 võrgupiirkonnast 89 ehk 73% väikesed piirkonnad, kus soojuse müügiimaht aastas jääb alla 10 000 MWh. Sealhulgas jääb 56 võrgupiirkonna soojuse müügiimaht aastas alla 3 000 MWh.

Väiksemates võrgupiirkondades müüdava soojuse hind on üldjuhul kõrgem kui suuremates. 01. juuni seisuga oli 89 väikese võrgupiirkonna kaalutud keskmine soojuse piirhind 70,99 eurot/MWh, samas kui 33 suurema võrgupiirkonna (aastase müügiimahuga üle 10 000 MWh) kaalutud keskmine soojuse piirhind oli 57,96 eurot/MWh. Selle põhjuseks on asjaolu, et väikestes võrgupiirkondades kasutatakse kõige rohkem põlevkiviõli (50,6%) ja maagaasi (23,6%), mis on aga suhteliselt kulukad kütused. Lisaks iseloomustab paljusid väiksemaid võrgupiirkondi soojuse madal müügiimaht ja sellest tingituna ka madal tarbimistihedus, tootmisseedmete kõrge vanus toob kaasa madala soojuse tootmise kasuteguri ning suured trassikaod.

Seega peab riik astuma samme tarbijate olukorra leevendamiseks väiksemates võrgupiirkondades. Kuigi ka väiksematele ja ebaefektiivsematele kaugküttevõrkudele oleks üheks võimaluseks tootmise moderniseerimine (biokütusele üleminek, soojustrasside rekonstrueerimine, jms), on kaheldav, kas sellised investeeringud oleksid väikese müügiimahu juures alati põhjendatud. Oluline on küsida, kas sellistes väikestes piirkondades on kaugkütte jätkamine ja selle moderniseerimine üldse põhjendatud või oleks majanduslikult otstarbekam minna üle lokaalküttele. Sealjuures tuleb kaaluda, kas riiklikke investeerimistoetusi oleks otstarbekam kasutada kaugkütte moderniseerimiseks või lokaalküttele üleminekuks.

Kaugkütteseaduse järgi on kohalikul omavalitsusel õigus määrata kaugküttepiirkond, millega antakse kaugküttele eelisõigus muude kütmissviiside, sh lokaalkütte ees. Kuigi kaugküttevõrgu turujõud oleks ka ilma kaugküttepiirkonna kehtestamiseta suur, avaldaks sellele konkurentsipurvet võimalus minna üle lokaalküttele. Lokaalküte oleks kindlasti elujõuliseks alternatiiviks väiksemate asumite tarbijatele, kus kaugküttevõrk kasutab soojuse tootmiseks näiteks põlevkiviõli või maagaasi ning on ka mastaabisäästu puudumise tõttu ebaefektiivsem. Konkurentsiameti hinnangul oleks lokaalkütte hind sellisest kaugküttest soodsam, ulatudes näiteks pelletikütte korral riikliku toetusega vahemikku 58-61 eurot/MWh.

Konkurentsiamet leiab, et tarbijatele vastuvõetava hinnaga teenuse tagamiseks tuleks lõpetada kaugküttepiirkonnad väikestes võrgupiirkondades. Sellisel juhul saaksid tarbijad ise võimaluse valida neile kõige sobivaim kütmissviis, mis avaks võimaluse efektiivsemale lokaalküttele üle minna. Tänapäevaste kõrgete põlevkiviõli ja maagaasi sisseostuhindade juures on tarbijatel mõistlik otsida alternatiivseid kütteviise.

Sealjuures tuleks kaugkütteseadust muuta selliselt, et kaugküttepiirkonnad lõppeksid mõistliku ülemineku tähtaja jooksul ning organiseeritud viisil. Koos kaugküttepiirkondade lõpetamisega lõpeks ka Konkurentsiameti hinnaregulatsioon vastavates kaugküttepiirkondades.

Mitmetes meie naaberriikides (nt Soome, Rootsi) ei ole kaugkütte hind riiklikult reguleeritud. Kaugkütet käsitletakse turupõhise konkurendina teistele alternatiivsetele kütteviisidele. Kui kaugkütte hind on soodsam alternatiivsest kütteviisist (sh lokaalküttest), siis puudub ka vajadus seda riiklikult reguleerida. Näiteks Soomes on alates 01.07.2013. a ilma riikliku hinnaregulatsioonita kaalutud keskmine soojuse hind suurtele korrusmajadele 66,27 eurot/MWh (käibemaksuta), mis on 7% madalam Eesti väikeste võrgupiirkondade kaalutud keskmisest soojuse piirhinnast 70,99 eurot/MWh.

VEEHINNA REGULATSIOON

2013. aasta lõpu seisuga on Konkurentsiameti reguleeritavatest vee-ettevõtjatest (ca 70) veeteenuse hinna kooskõlastanud üle poole regulatsiooni alla olevatest vee-ettevõtjatest (40). Suurematest vee-ettevõtjatest kooskõlastas amet aasta jooksul hinna AS-ile Narva Vesi; AS-ile Emajõe Veevärk ja AS-ile Rakvere Vesi.

Ametile esitatud hinnataotluste peamiseks põhjuseks on olnud Keskkonnainvesteeringute Keskuse poolt jagatud Ühtekuuluvusfondi rahade kaasabil teostatud investeeringud. Veeteenuse hinda on lülitatud teostatud investeeringud vaid vee-ettevõtja omaosaluse ulatuses, mis on eelduseks rahaeralduste saamisel ning investeeringute haldamisega seotud lisakulud.

2013. aasta seisuga on kaheksa vee-ettevõtjat Konkurentsiametile esitanud hinnataotluse juba kaks korda. Veeteenuse hinna kooskõlastamise vajadus suhteliselt väikese ajaintervalli järel on tingitud sellest, et vee-ettevõtjad alustavad suurte investeeringute teostamist ja lülitavad investeeringud ja nende hooldus-, halduskulu veeteenuse hinda järk-järgult, et pehmedada tarbijate jaoks hinnatõusu.

Ametile esitati ka veeteenuse hinnataotlusi, mis jäid kooskõlastamata, sest väikesed vee-ettevõtjad ei ole kuluefektiivsed. Näiteks on tööle võetud erinevaid kõrge kvalifikatsiooniga veemajanduse spetsialiste arvestamata, et väikestes vee-ettevõtjates ei ole otstarbekas töökoormuse seisukohalt palgata täistööajaga spetsialisti. Osalise tööajaga töötajaid vee-ettevõtja sõnul leida ei ole, samuti ei saa ühte töötajat rakendada mitme tööülesande lahendamisel pädevuse puudumise tõttu. Seega on vee-ettevõtja palgal täistööajaga erinevad kõrgesti kvalifitseeritud

spetsialistid, kellel on efektiivset tööaega vaid paar tundi päevas. Lahendus väikeste vee-ettevõtjate kuluefektiivsuse probleemile oleks regionaalsete vee-ettevõtjate loomine. Mitmes piirkonnas tegutsemine annab personalile hõivatuse ning võimaldab ka kulutusi suurema tarbijaskonna vahel jagada. Vee-ettevõtjad, kelle hind on jäänud kooskõlastamata madala kuluefektiivsuse tõttu, peaksid koos kohaliku omavalitsusega ja ümbruskonna vee-ettevõtjatega läbi rääkima, et luua regionaalne vee-ettevõtja. Regionaalne vee-ettevõtlus tagab veemajanduses suurema kompetentsi ja veeteenuse madalama hinna võrreldes sellega kui teenust osutaksid vee-ettevõtjad eraldi.

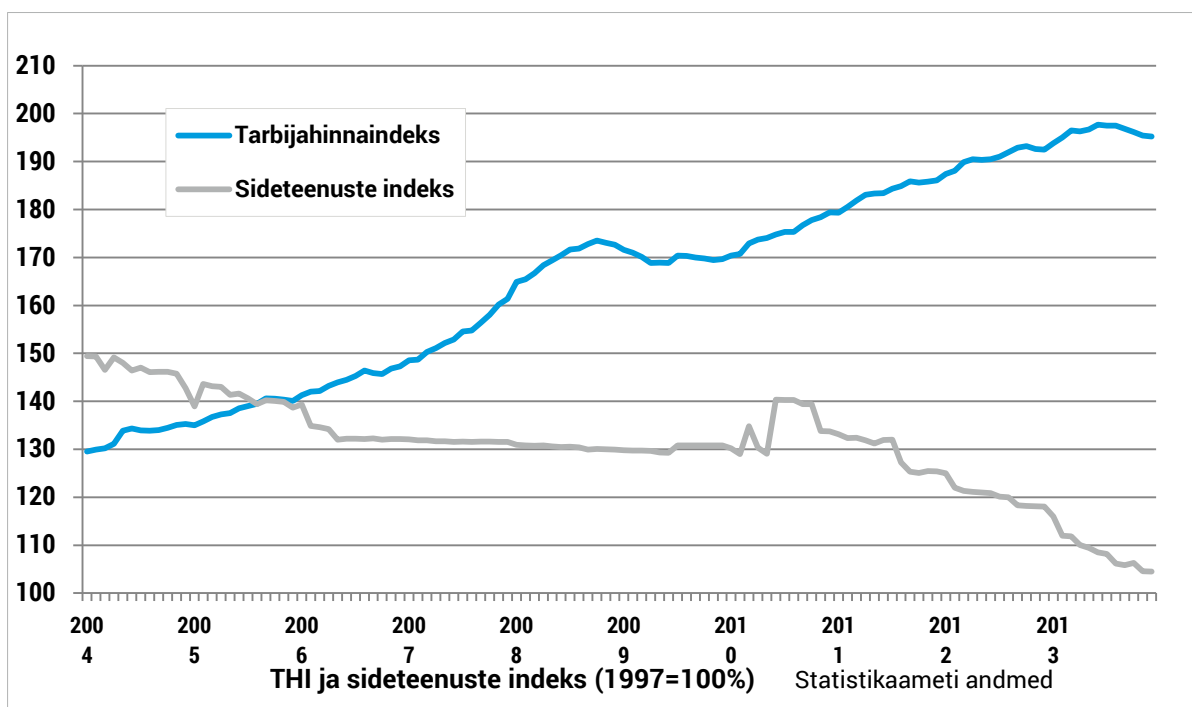
Esmakordselt tegi Konkurentsiamet 2013. aastal otsuse vee-ettevõtja (AS-i Emajõe Veevärk) osutatava ühisveevärgi teenuse lõpetamise kohta Nõo vallas Meeri küla kaarhalli piirkonnas. Vee-ettevõtja taotlus, mis tugines Nõo valla ühisveevärgi ja –kanalisatsiooni arendamise kaval aastateks 2013-2024, kus oli ette nähtud eelpool nimetatud piirkonna välja jätmise ühisveevärgiga kaetud alast. Keskkonnaametilt, Terviseametilt ja Nõo Vallavalitsuselt saabunud vastuste põhjal jõudis Konkurentsiamet järeldusele, et tarbijate varustamine veega on tagatud ka peale vee-ettevõtja tegevuse lõpetamist.

ELEKTROONILISE SIDE TURU ARENGUD 2013. AASTAL

ELEKTROONILISE SIDE VALDKOND

Eesti elektroonilise sideturu arengut mõjutasid 2013. aastal konkurentsi tugevnemine jaeteenuste turgudel ja mobiilse andmesideteenuse tarbimise oluline kasv. Sektori käive vähenes eelneva aastaga võrreldes 8% võrra. Konkurentsi tugevnemine põhjustas ka peamiste jaeteenuste (kõneteenuste ja fikseeritud lairibateenuse) käibe languse, kuna sideteenuste hindade alanemisel väheneb ka teenuste käive. Käive kasvas aga kaabellevi-, mobiilse andmeside- ja muude teenuste lõikes.

2013. aasta andmed näitavad, et mitmel elektroonilise side turul on regulatiivne sekkumine jätkuvalt vajalik ning sideettevõtjate suhtes rakendatud meetmed on aidanud kaasa konkurentsiolukorra paranemisele ja toetanud sideteenuste hindade stabiilsust jaeturul.

Joonis 5. Hinnaindeksite muutused

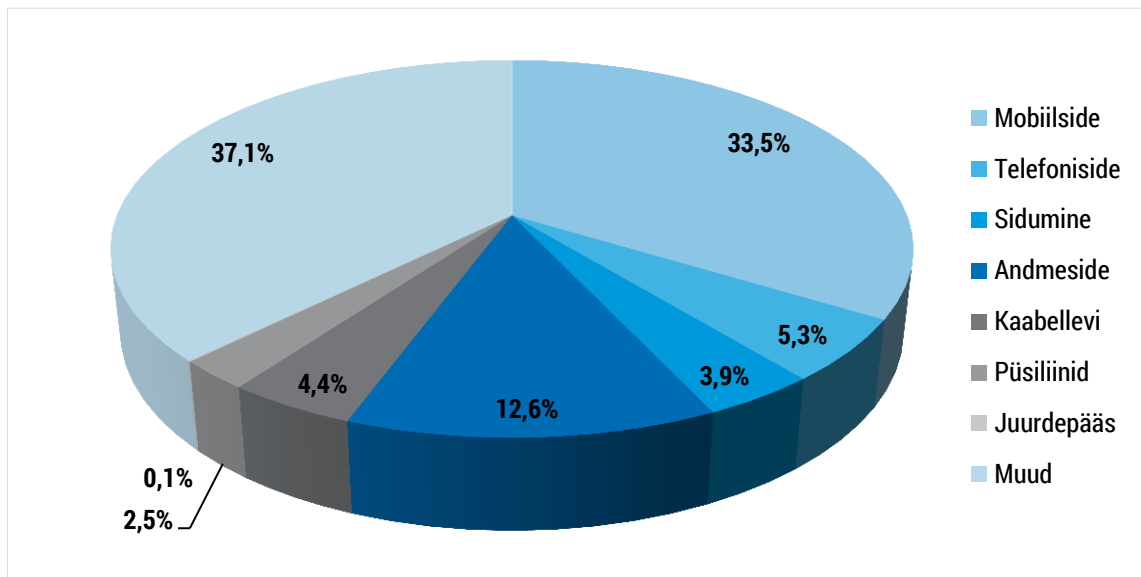
2013. aasta elektroonilise side turgu iseloomustasid:

- ◆ sidumisteenuse, fikseeritud andmesideteenuse ja telefoni- ning mobiiltelefoni kõneteenuste käibe vähenemine;
- ◆ mobiilse andmesideteenuse ja muude teenuste tulude kasv;
- ◆ kaabelviteenuse ja võrgukülastusteenuse tulude stabiliseerumine.

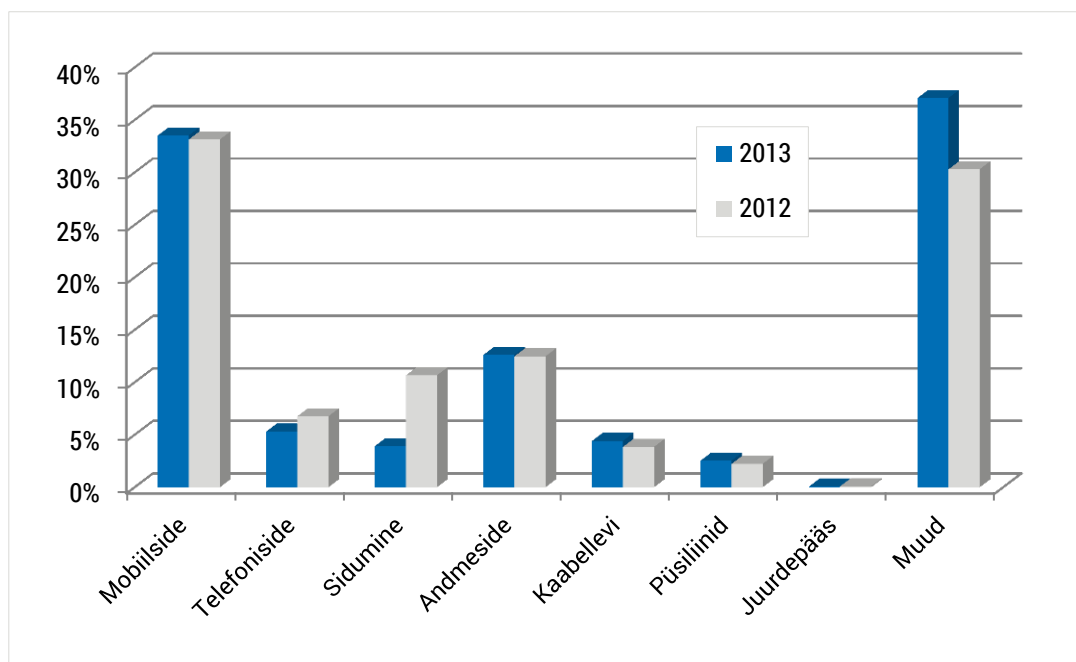
Samas peab märkima, et kuna lõppkliendid tarbivad teenuseid nn pakettides (sõltuvalt teenusest ca 79-96%), siis võib pakettis osutatud teenuse käivete jagamine konkreetsete teenuste lõikes olla hinnanguline.

Elektroonilise side turul tegutsevate ettevõtjate sideteenuste osutamise käive oli hinnanguliselt 675 miljonit eurot, mis võrreldes 2012. aastaga vähenes 8% võrra. Käivet mõjutasid sidumisteenuse, fikseeritud lairibateenuste, juurdepääsuteenuse ja kõneteenuse käibe langus. Samas avaldas sektori kogukäibele positiivset mõju andmesideteenuse, kaabelviteenuse ning elektroonilise side lisateenuste mahtude suurenemine.

Elektroonilise side turu võib tinglikult jagada kaheksaks turusegmentiks: telefoni-, mobiiltelefoni, andmeside-, püsiliini-, sidumis-, juurdepääsu-, kaabelviteenus ning muud teenused, sh ringhääling ja raadioside.

Joonis 6. Elektroonilise side valdkonna kogukäibe jagunemine teenuste kaupa 2013. Aastal

Joonis 7. Elektroonilise side valdkonna 2012. ja 2013. aasta kogukäibe jagunemine teenuste kaupa

2012. aastaga võrreldes vähenes elektroonilise side turul telefoniteenuste kogukäibe osa ligi 2% ja teenuse käive langes 32%. Telefoniteenuse turul olid suuremateks teenuseosutajateks Elion Ettevõtted Aktsiaselts (edaspidi *Elion*), STV AS (edaspidi *STV*) ja AS Starman (edaspidi *Starman*). Telefoniteenuse lõppkasutajate arv vähenes ligi 22 tuhande võrra.

Mobiiltelefoniteenuse jaeturgu iseloomustas kõneteenuse oluline käibe langus (ca 24%), võrgukülastusteenuse käive püsis eelneva aastaga võrreldes samal tasemel. Mobiilsete kõneteenuste käive langes 24% ning mobiiltelefoniteenuse lõppkasutajate (aktiivsete *SIM* kaartide järgi) arv vähenes 0,7% (arvestatud ei ole Top Connect OÜ aktiivsete *SIM* kaartidega).

Mobiiltelefoniteenuse turgu iseloomustab olemasoleva kliendibaasi ümberjaotumine teenuseosutajate vahel. Mobiilsete teenuste osa elektroonilise side turu kogukäibest suurenes 2012. aastaga võrreldes 0,4% võrra ja teenuste kogukäive langes 7% võrra. Käivet mõjutas kiire mobiilse lairibateenuse klientide arvu ja klientide poolt tarbitud andmesidemahdade suurenemine. Mobiilsete lisateenuste käive (sh mobiilne andmeside teenus) kasvas võrreldes eelneva aastaga 18%.

Sidumisteenuse turg hõlmab nii fikseeritud kui ka mobiiltelefonivõrkude baasil osutatavaid sidumisteenuseid. Elektroonilise side turu kogukäibes vähenes sidumisteenuse turu käibe osa eelmise aastaga võrreldes 6,7% võrra ja sidumisteenuse käive vähenes aastaga 66%. Sidumiskäibe vähenemisele avaldas

mõju mobiiltelefonivõrgus kõne lõpetamise tasude ja fikseeritud sidevõrkudes lõpetatud kõnemahtude vähenemine.

2013. aastal moodustas juurdepääsuteenuse turg elektroonilise side turu kogukäibest minimaalse osa, ulatudes vaid 0,1%-ni ning jäi 2012. aastaga võrreldes praktiliselt samaks.

Andmesideteenuse jaeturul suurenes lairibateenuse lõppkasutajate arv ligi 3% võrra. Samas aga vähenes andmesideteenuse käive 7%.

Võrreldes varasemate aastatega ei ole lõppkasutajate arv kasvanud. Fikseeritud lairibateenuse osutamisele avaldab olulist konkurentsipurvet üha suurenev mobiilse lairiba/andmeside teenuse osutamine. Üha rohkem on hakatud tarbima suurema ühenduskiirusega lairibateenuseid.

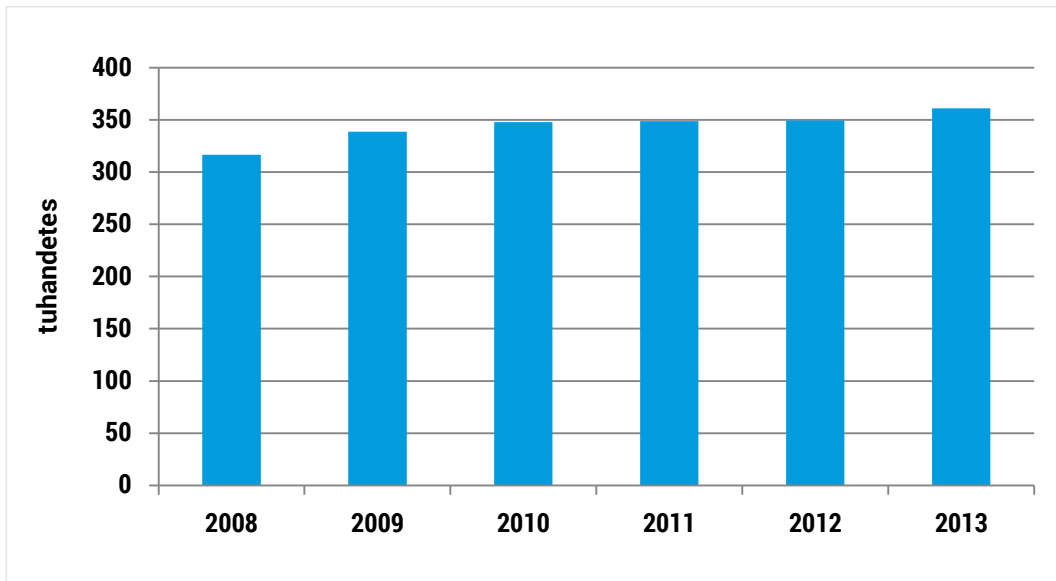
Elektroonilise side valdkonnas moodustab püsiliiniteenuse turg teenuste käibe järgi kõige väiksema turu, kuid viimase kahe aasta jooksul on tarbimine kasvanud ja käive vaikselt tõusnud.

2012. aastaga võrreldes suurenes kaabelleviteenuse käive 6% võrra ja tarbijate arv kasvas 2% võrra. Selle tingis peamiselt Elioni poolt osutatava IPTV teenuse tarbijate arvu suurenemine.

ANDMESIDE

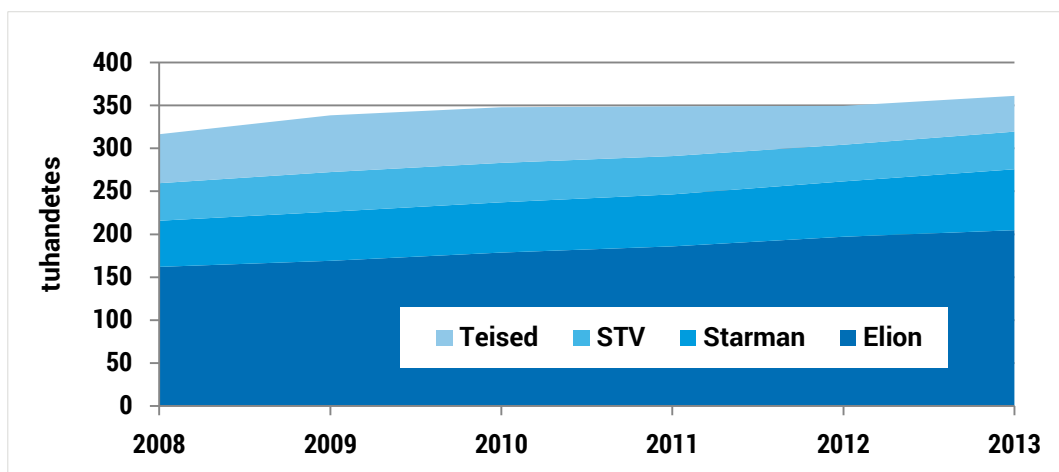
Fikseeritud andmesideteenuste jaeturul kasvas teenuse tarbijate arv võrreldes eelmise aastaga 3% võrra. Aasta lõpu seisuga oli andmesideteenuste jaeturul 44 aktiivset teenuseosutajat, suurimad neist Elion, Starman ja STV (kokku moodustasid nimetatud ettevõtjate turuosad 88%) Enamus turult väljunud sideettevõtjaid on oma sidevõrgud ära müünud või ühendanud need suuremate sideteenuse osutajate sidevõrkudega. Seega toimub andmeside teenuse turul kontsentreerumine.

Lairibateenuse kliente on viimase kolme aasta jooksul lisandunud minimaalselt. Kasvav konkurentsipurve seisneb selles, et lõppkasutajad kasutavad üha rohkem mobiiltelefoni võrkude vahendusel osutatavat andmeside teenust. Võrreldes 2012. aastaga suurenes lõppkasutajate arv andmesideteenuse turul 3%.

Joonis 8. Fikseeritud lairibateenuse lõppkasutajate arvu muutus aastatel 2008-2013

Lairibateenuse turu lõpptarbijate arvu alusel on enamus turust (89%) koondunud kolme suurema teenuseosutaja kätte: nendeks on Elion, Starman ja STV.

Joonis 9. Fikseeritud lairibateenuse lõppkasutajate arvu muutus teenuseosutajate lõikes aastatel 2008-2013

OLULISED ARENGUD LAIRIBATEENUSE OSUTAMISEL

Lairibateenuse turul konkureerisid peamiselt võrguinfrastruktuuri omavad ettevõtjad. Suurema teenuseosutajana pakkus Elion valguskaablivõrgu vahendusel peamiselt xDSL-i teenust ning Starman ja STV osutasid lairibateenust kaabelmodemite- või valguskaablivõrgu vahendusel. Elioni, Starmani ja STV lairibateenust tarbis 89% lõppkasutajatest ning aastaga on nende teenuseosutajate turuosa lõppkasutajate arvu alusel suurenenud kokku 1% võrra.

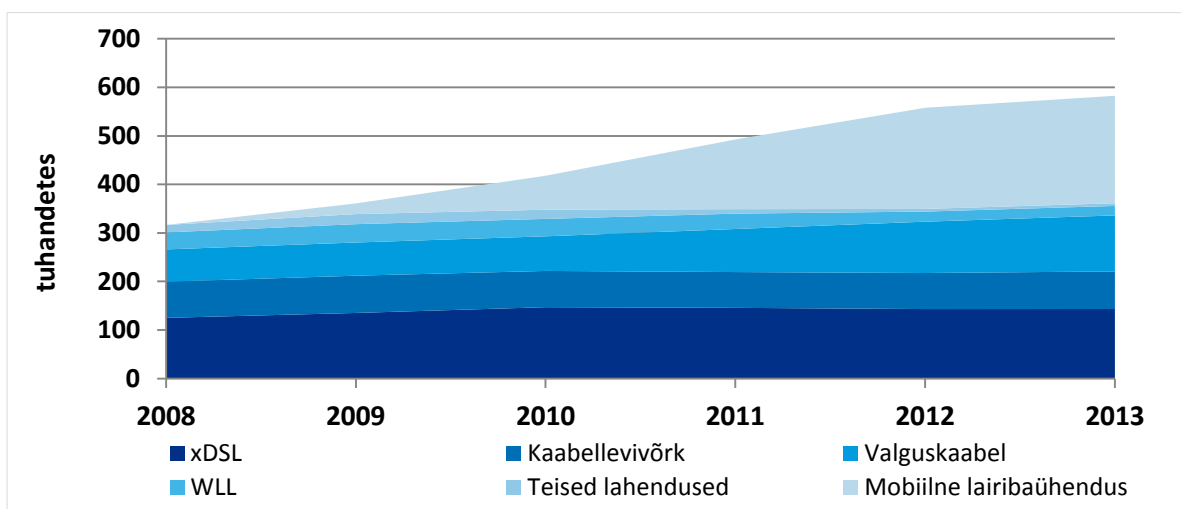
Mobiilne lairibaühenduse teenus pakub üha enam konkurentsi fikseeritud andmeside teenusele, kuna mobiilse lairibaühenduse teenuse hinnad ja ühenduskiirused on võrreldavad või kohati isegi paremad. Fikseeritud andmeside teenuse täielikku asendamist mobiilse lairibaühenduse teenusega takistavad veel andmete mahupiirangud ning ühenduskiiruse kvaliteedi tagamisega seonduvad probleemid.

Kuna mobiilse lairiba teenuse paketid (*Data SIM*-ide osas) on muutunud oluliselt võrreldavamaks fikseeritud lairibateenuse pakettidega, võrreldakse neid fikseeritud sidevõrgu vahendusel osutatavate lairibatoodetega.

2013. aastal aeglustus mobiilse lairibateenuse lõppkasutajate arvu kasvamine ning aasta lõpuks oli kasutajaid kokku üle 221 tuhande. Võrreldes eelneva aastaga lisandus 13 tuhat mobiilse lairibateenuse tarbijat ning nüüdseks on teenuse kasutajaid üksteist korda rohkem kui raadioside tehnoloogia vahendusel osutatavate teenuste tarbijaid.

Võrreldes 2012. aastaga vähenes lairibateenuse lõppkasutajate koguarvu aluseks võttes xDSL-i tehnoloogiat kasutavate lõppkasutajate arv 1% võrra. Kaabelmodemi lõppkasutajate arvu osa jäi võrreldes eelmise aastaga samale tasemele. Samas suurenes valguskaablil baseeruvatest lahendustest tulenevalt fikseeritud lairibateenuste tarbijate arv *ligi* 9% võrra.

2013. aastal jätkus WLL tehnoloogia vahendusel osutatava lairibateenuse lõppkasutajate arvu vähenemine – eelmise aastaga võrreldes vähenes nende arv 6% võrra. xDSL-i, kaabelmodemi ja valguskaablil põhinevate lairibateenuste tarbimise osakaaluks oli 58% ja mobiilsel lairibaühendusel põhinevate teenuste tarbimise osakaaluks oli 38%.

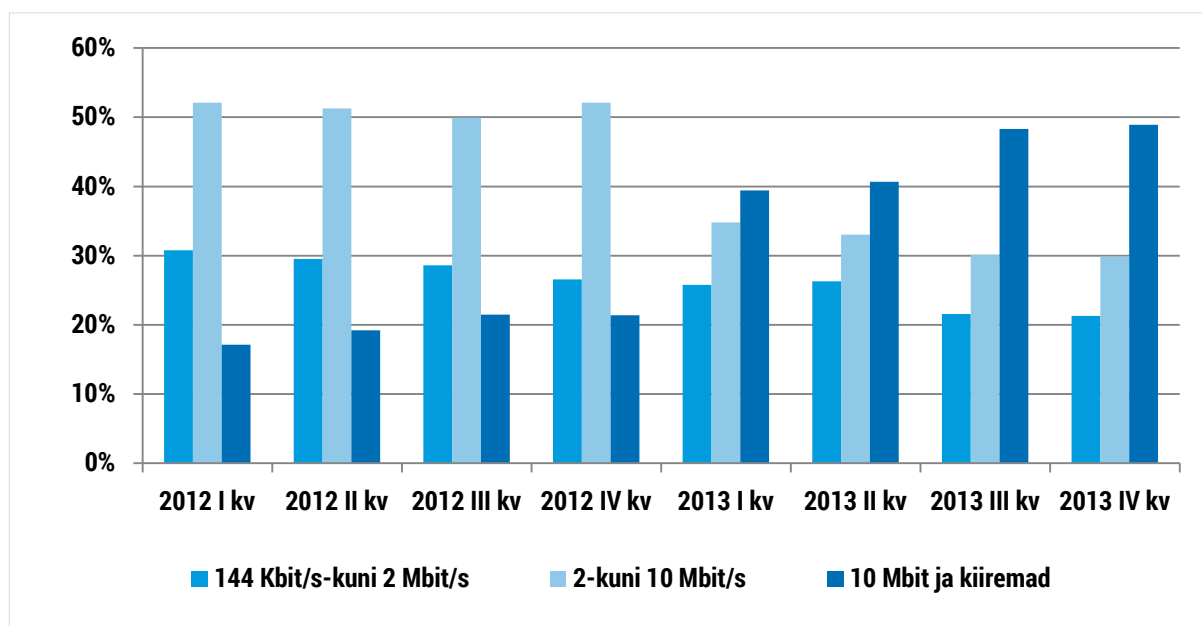

Joonis 10. Lairibateenuse erinevate tehniliste lahenduste lõppkasutajate arvu muutus aastatel 2008-2013

Sideteenuste lõppkasutajad tarbivad üha enam erinevaid teenuseid pakatina (lairibateenus, telefoniteenus, kaabelviteenus, mobiiltelefoniteenus). Sideteenuste komplekslahenduste puhul tarbitakse ühe kuutasu eest tarbitakse vähemalt kahte sideteenust.

2013. aasta lõpus kasutas fikseeritud lairibateenust hinnanguliselt 58% Eesti leibkondadest ning ligi 72% lairibateenuse lõppkasutajatest kasutas sarnast komplekslahendust – võrreldes üksiklahendustega on sideettevõtjate poolt pakutavad komplekslahendused oma hinna ja tingimuste poolest üldjuhul atraktiivsemad.

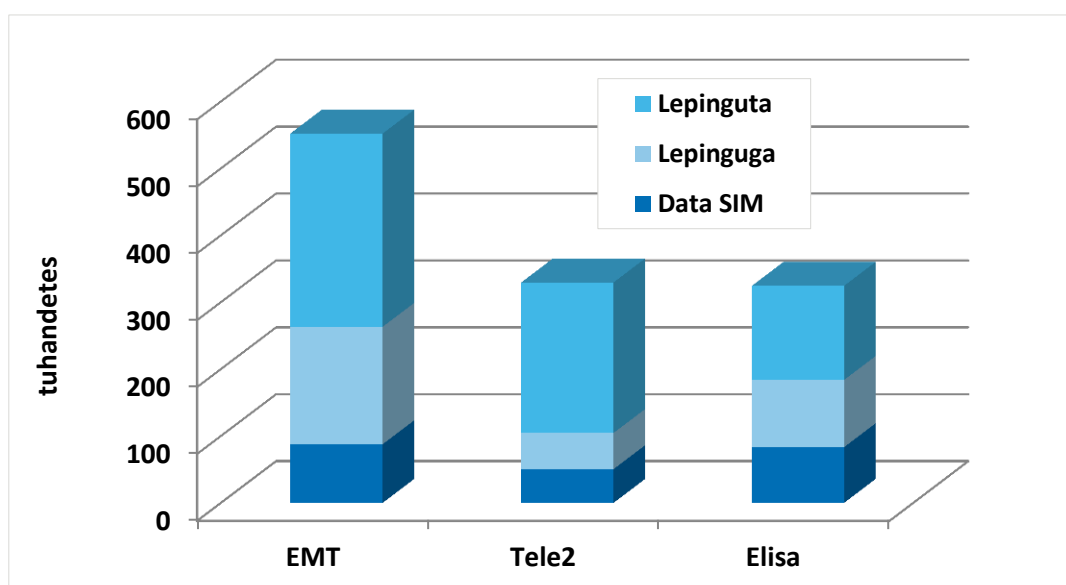
Turul toimuvad arengud näitavad, et tarbijad eelistavad üha rohkem suurema kiirusega lairibateenuseid ning loobuvad väikese ja piiratud edastuskiirustega lairibateenustest. Kõige kiiremini väheneb väikse edastuskiirusega segmendi osa, samuti on kahanema hakanud 2-10Mbit/s edastuskiirusega ühenduste arv. Ühenduse kiirusega üle 10Mbit/s kasutajate arv on võrreldes eelneva aastaga kasvanud üle kahe korra ning moodustab kõigist lairibateenuste ühendustest 49%.

Joonis 11. Lairibateenuse lõppkasutajate poolt tarbitud ühenduste keskmine kiirus kvartalite lõikes aastatel 2012-2013

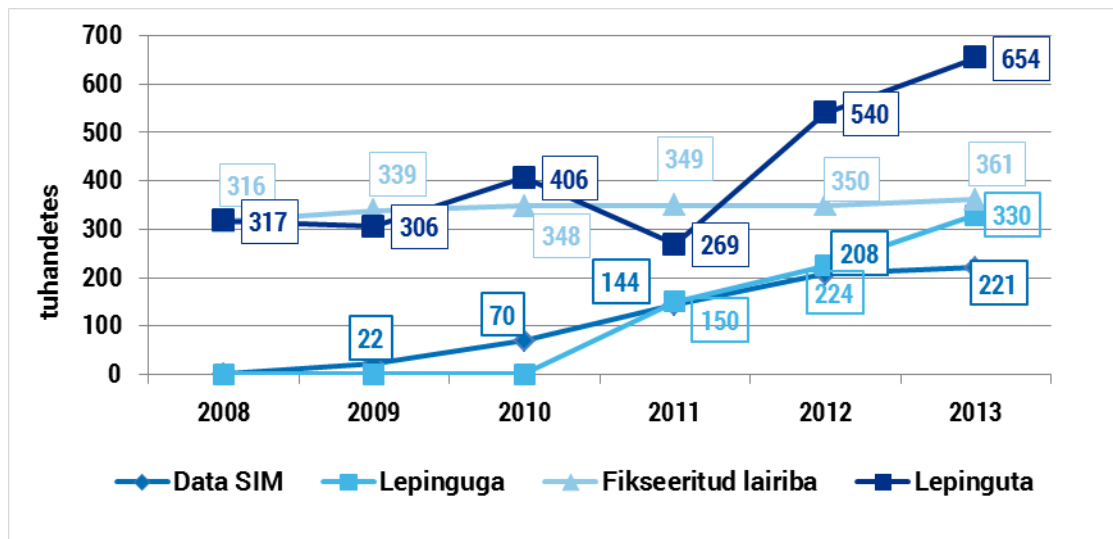
Lisaks eespool kirjeldatud mobiilsele lairibateenusele (nn *Data SIM*-id) osutavad mobiiltelefonivõrgu operaatorid andmesideteenuseid ka mobiilterminalides tarbimiseks. Nimetatud tarbijad jagunevad kahte erinevasse kategooriasse: tarbijad, kes on sõlminud lepingu mobiilse lairibateenuse tarbimiseks; ja mobiilse andmesideteenuse tarbijad, kes kasutavad andmesideteenuseid lisaks kõneteenustele ning maksavad tarbitud teenuse eest vastavalt tarbitud andmeside mahule.

Eelnevalt kirjeldatud esimest tüüpi mobiilset lairibateenust kasutas 2013. aasta lõpu seisuga ca 330 tuhat tarbijat ja teist tüüpi mobiilset lairiba ca 654 tuhat tarbijat. Mobiilse lairibateenuse kasutajaid oli hinnanguliselt 1 206 000, kuid nende hulgas võis olla ka tarbijaid, kes kasutasid erinevaid mobiilseid andmesideteenuse tooteid erinevate aktiivsete SIM-kaartide vahendusel.

Joonis 12. Mobiilse lairibateenuse lõppkasutajate arv teenuse osutajate ja teenuste lõikes 2013. aasta lõpu seisuga

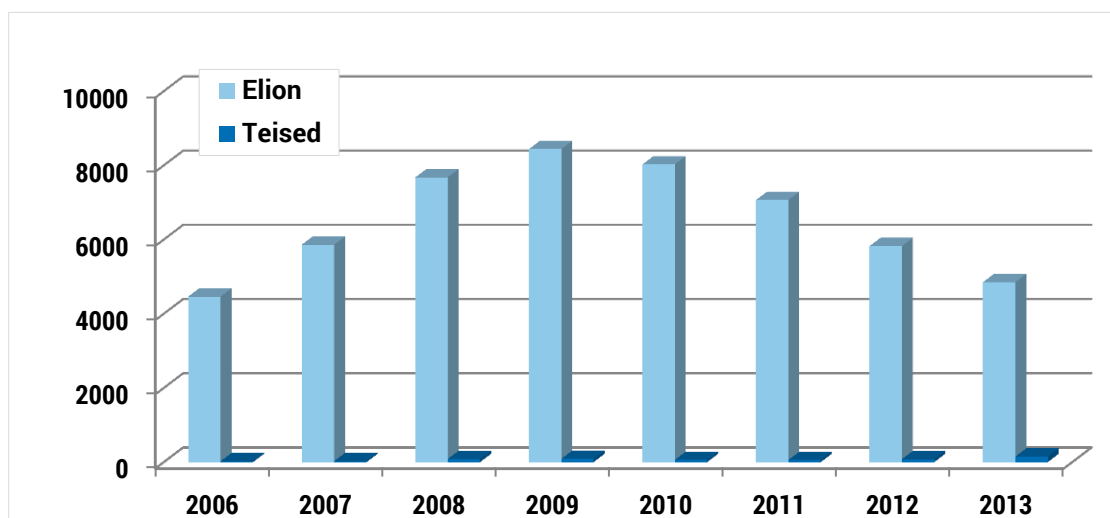
Selleks, et iseloomustada mobiilsete andmeside teenuste tarbimise kiiret kasvu ja konkurentsivõimet fikseeritud lairibateenustele, on järgneval joonisel näidatud erinevate andmesideteenuse tarbijate arvu võrdlus ja kasv. Samas peab lisama, et kui fikseeritud andmeside teenuseid tarbib üldjuhul kogu perekond, siis mobiilsed andmeside teenused on seotud personaalse tarbimisega. Seetõttu ei ole fikseeritud lairibateenused ja mobiilse andmeside teenused üks ühele võrreldavad.

Joonis 13. Fikseeritud lairiba teenuste ja mobiilse lairibateenuse lõppkasutajate arv teenuste lõikes alates 2008. aastast

Andmeside hulgiturud jagunevad kaheks: vaskpaarile juurdepääsu ja lairiba juurdepääsu hulgiturg. Nimetatud hulgiturgudel kohaldub Konkurentsiameti 2009. aastal kehtestatud regulatsioon, mille raames on neil turgudel märkimisväärse turujõuga ettevõtjale Elionile kehtestatud juurdepääsu, mittediskrimineerimise, läbipaistvuse ja hinnakontrolli kohustused.

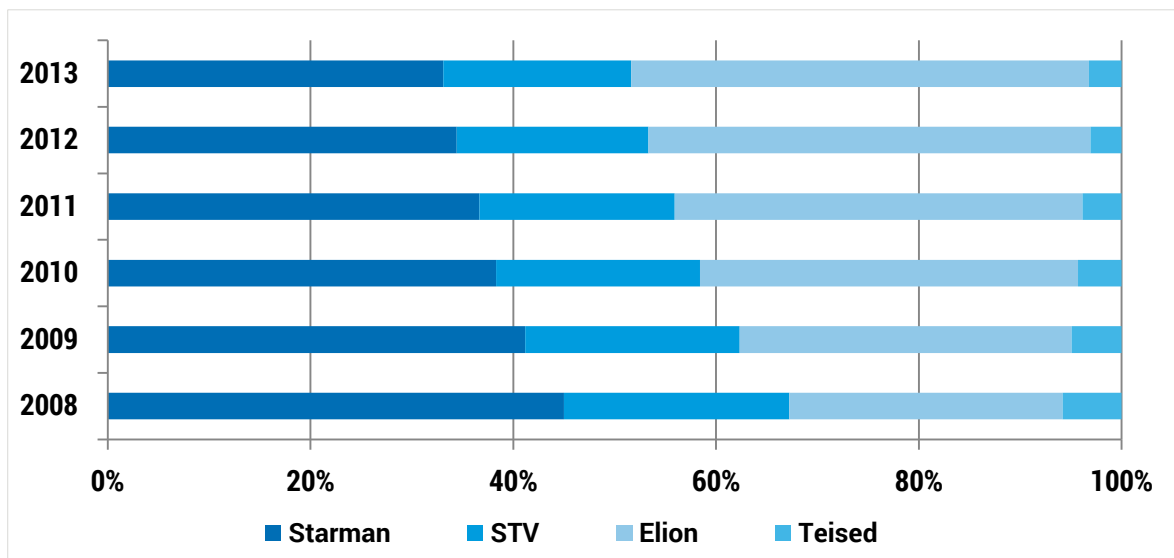
2012. aastaga võrreldes langes teistele teenuseosutajatele kasutada antud kliendiliinide arv 15% võrra. Lairiba juurdepääsu ühenduste (*bitstream access*) arv vähenes 3% võrra. Vaskpaarile juurdepääsu- ja valitud vaskpaari juurdepääsu kuutasud langesid 5% võrra. Osad lairiba juurdepääsuteenuste kuutasud, olenevalt lairibaühenduse kiirusest, tõusid vastavalt kuni 15% ja osad langesid kuni -6% võrra.

Joonis 14. Teistele teenuseosutajatele kasutada antud täieliku juurdepääsuga kliendiliinide arv aastatel 2006-2013

KAABELTELEVISIOON

2013. aastal tegutses kaabelviteenuse (sh IPTV teenuse) turul 13 ettevõtjat, suuremad neist olid Starman, STV ja Elion. Võrreldes 2012. aastaga suurenes kaabelviteenuse lõppkasutajate arv ca 7 tuhande võrra (2%). Selle tulemusel muutusid ka teenuse osutajate turuosad.

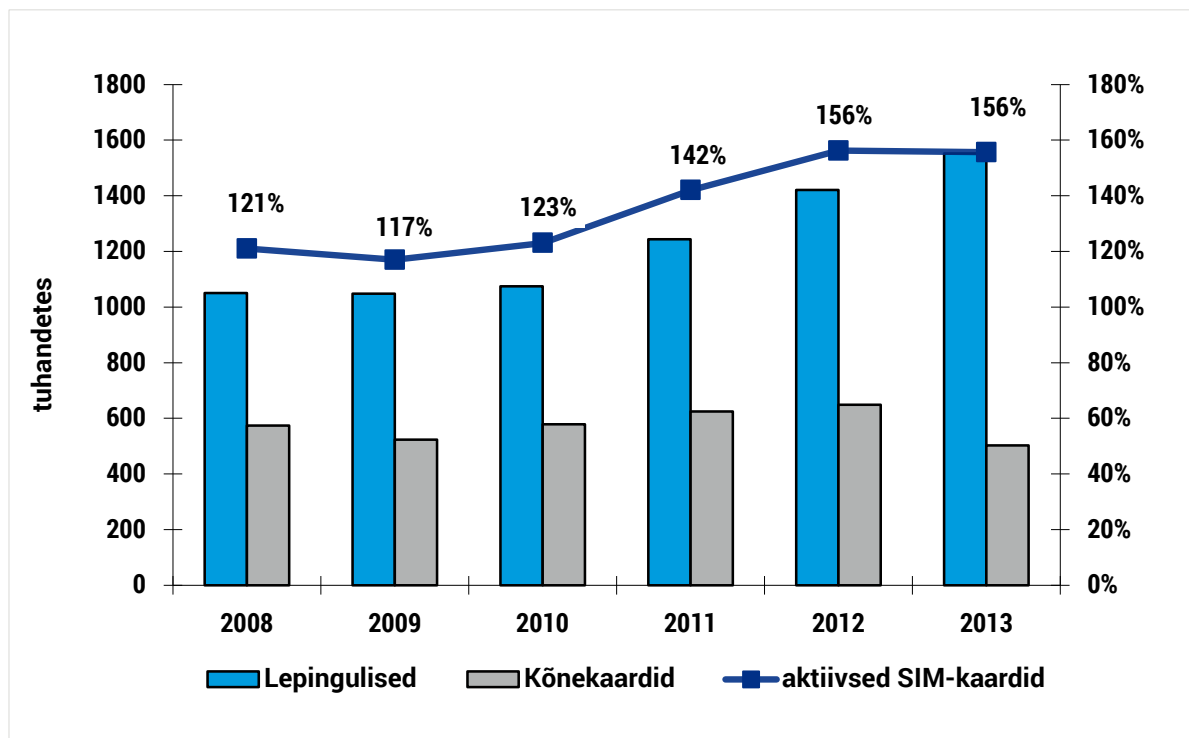
Joonis 15. Kaabelviteenuse osutajate turuosade jagunemine lähtuvalt lõppkasutajate arvust aastatel 2008 – 2013

MOBIILTELEFONITEENUS

2012. aastal püsis mobiiltelefoniteenuse jaeturg suhteliselt stabiilsena. Mobiiltelefoniteenuste jaeturu puhul on tegemist turuga, kus kolme suure turul tegutseva operaatori AS EMT (edaspidi *EMT*), Tele2 Eesti AS (edaspidi *Tele2*) ja Elisa Eesti AS (edaspidi *Elisa*) vahel toimib tihe konkurents. Turul tegutseb ka nn virtuaalne mobiiltelefoniteenuse osutaja Top Connect OÜ (edaspidi *Top Connect*).

Võrreldes 2012. aastaga vähenes mobiiltelefoniteenuse lõppkasutajate koguarv 1% võrra ning lõppkasutajate tihedus elanikkonnast jäi 160% tasemele. Siinjuures ei ole arvestatud Top Connecti poolt väljastatud kõnekaarte, kuna ettevõtjal puudub ülevaade, milline osa neist kõnekaartidest (ca 3 miljonit) on aktiivsed ja Eestis realselt

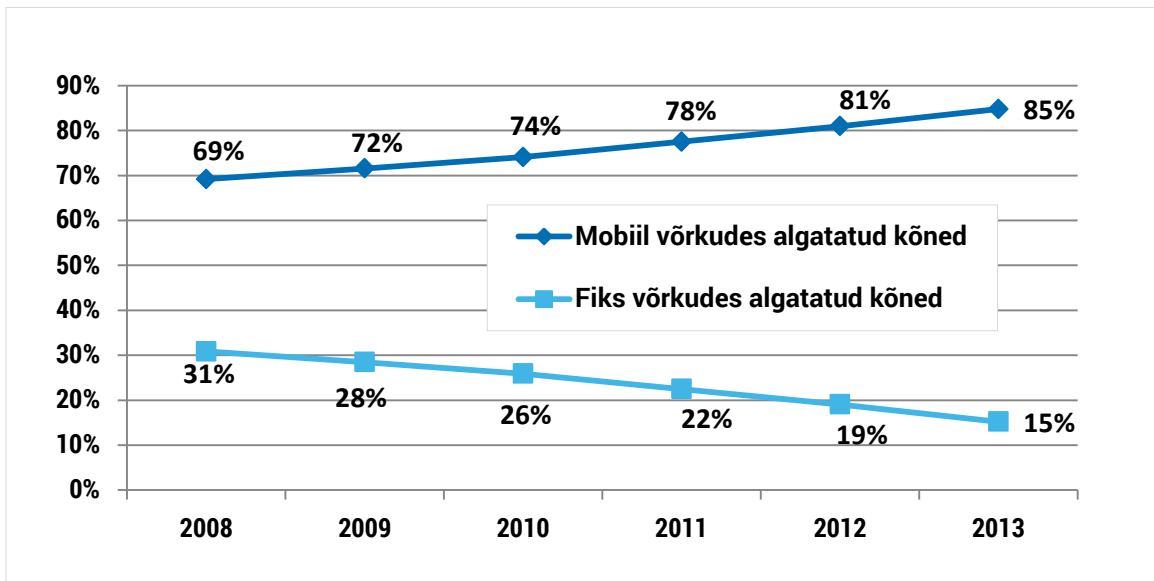
kasutuses. Eelmise aastaga võrreldes suurenes lepinguliste lõppkasutajate arv 9% võrra ja kõnekaardi lõppkasutajate arv⁴ vähenes 22,5% võrra.

Joonis 16. Mobiiltelefoniteenuse lepinguliste ja kõnekaarti kasutavate lõppkasutajate arvu muutus ning lõppkasutajate tihedus 100 elaniku kohta

Mobiiltelefonivõrgus lõppkasutajate poolt alustatud kõneminutite maht kasvas 8% võrra ning samal ajal kahanes fikseeritud sidevõrgus algatatud kõneminutite maht 16% võrra. Seega eelistavad lõppkasutajad jätkuvalt kõneteenuse tarbimisel mobiiltelefoniteenust. Mobiiltelefonivõrgust alustatud kõned moodustavad 85% kõigist alustatud kõnedest ja vaid 15% kõnedest algatatakse fikseeritud sidevõrgu vahendusel.

⁴ Top Connecti poolt väljastatud kõnekaardid on statistikast välja jäetud, kuna ettevõtja müüb kõnekaarte rahvusvaheliselt ning Eestis aktiivsete kõnekaartide arv on väga väike.

Joonis 17. Fikseeritud - ja mobiiltelefoni võrkudes lõpptarbijatepoolt algatatud kõnemahtude osakaal aastatel 2008 - 2013

Olulised arengud mobiiltelefoniteenuste osutamisel

2013. aastal jätkati uue põlvkonna tugijaamasid paigaldades 4G võrgu kiiret väljaehitamist. Investeeringute tulemusena katab 4G levi 97% Eesti territooriumist.

Mobiiloperaatorid tõid turule üha uusi ja hinnalt soodsamaid 4G internetipakette, mis põhinevad klientide kasutusvajadustel. Paketid on eristatud kiiruspõhiselt, mis võimaldab kliendil valida oma kasutusharjumustele ja vajadustele vastav pakett.

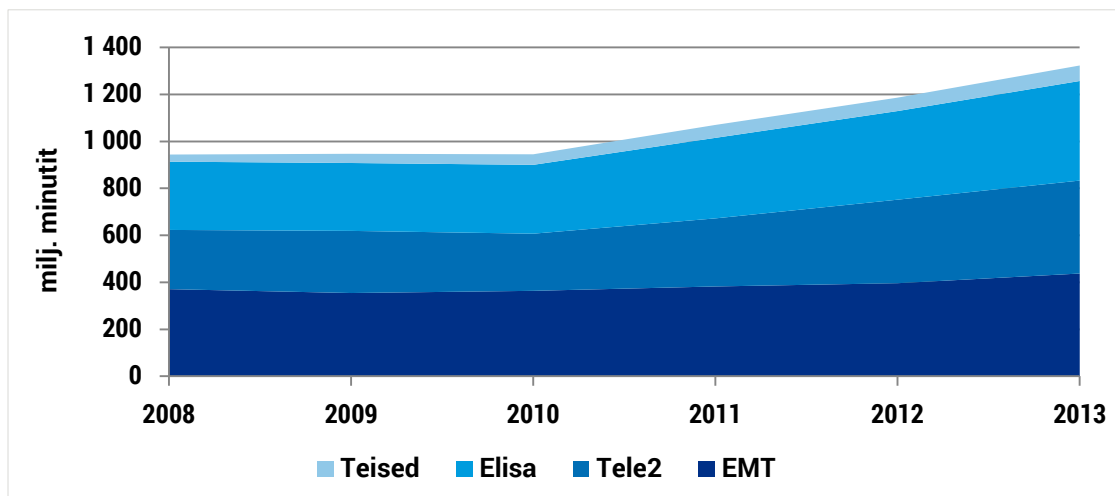
Eriti kiirelt kasvas mobiilse interneti teenuste müügi käive (sh seadmete müügi osas). Kordades kasvasid nii kasutajate arv kui mobiilse andmeside maht.

Järjest rohkem kasutatakse andmeside, kõneside kui M2M lahendusi (tehnoloogilisi lahendusi, mis on ette nähtud erinevates mobiilsetes andmesideterminaalides väravaautomaatika juhtimiseks, turvasüsteemide alarmide edastamiseks, sõidukite jälgimiseks, makseterminaalides sidekanaliks).

Hulgiturg: sidumine mobiiltelefonivõrgus

Telefonivõrkude sidumisteenuse turgudega võrreldes jagunevad mobiiltelefonivõrkude turgudel sidumisteenuse turuosad ettevõtjate vahel ühtlasemalt, põhjuseks on mobiiltelefoniteenuste jaeturul toimiv tihe konkurents.

Eelmise aastaga võrreldes kasvas mobiiltelefonoperaatorite poolt lõpetatud kõneminutite maht 11,5 % võrra (va võrgusisesed kõned).

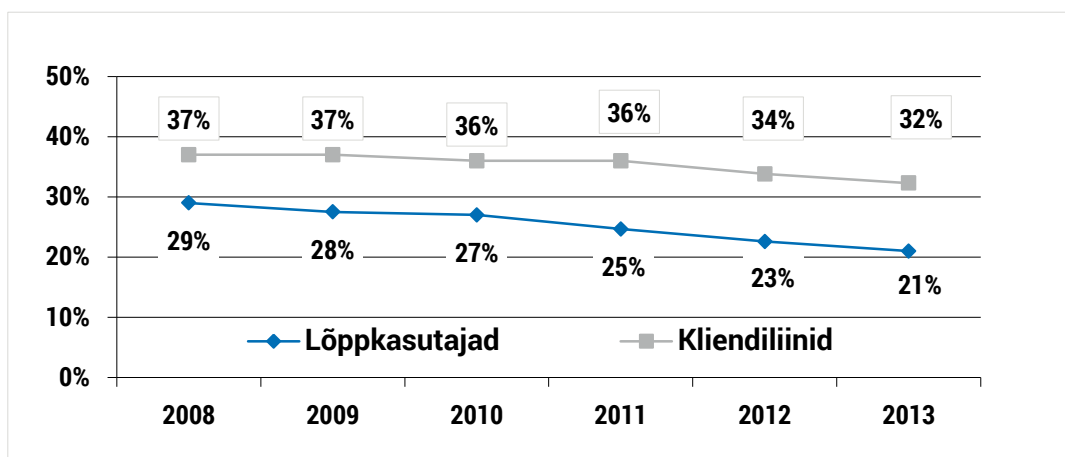

Joonis 18. Mobiiltelefoni võrkudes lõpetatud kõneminutite mahtude osakaal aastatel 2008 - 2013

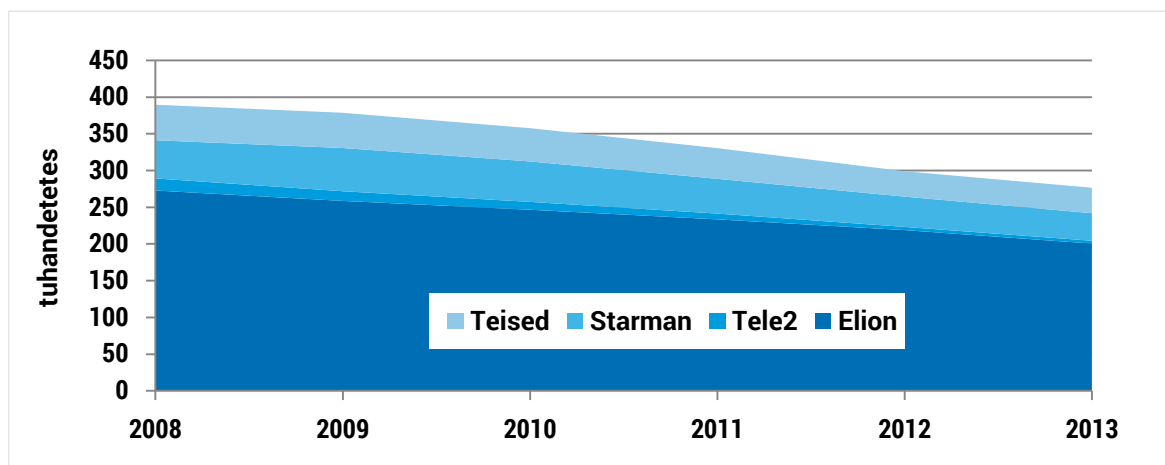
Alates 01. jaanuarist 2013. a sätestas Konkurentsiamet Eesti mobiiltelefonivõrgu operaatoritele mobiiltelefonivõrgus kõne lõpetamise hinna ülempiiriks 0,0147 eurot/min (2012. aastal oli selleks ülempiiriks 0,0632 eurot/min) ja alates 01.06.2013 on ülempiiriks 0,0129 eurot/min.

TELEFONITEENUS

2013. aastal olid telefoniteenuse jaeturul suuremateks teenuseosutajateks Elion, STV ja Starman. Turul toimuvaid arenguid iseloomustas lõppkasutajate arvu vähenemine 7,5% võrra ning kasutuses olevate kliendiliinide arvu vähenemine 5% võrra.

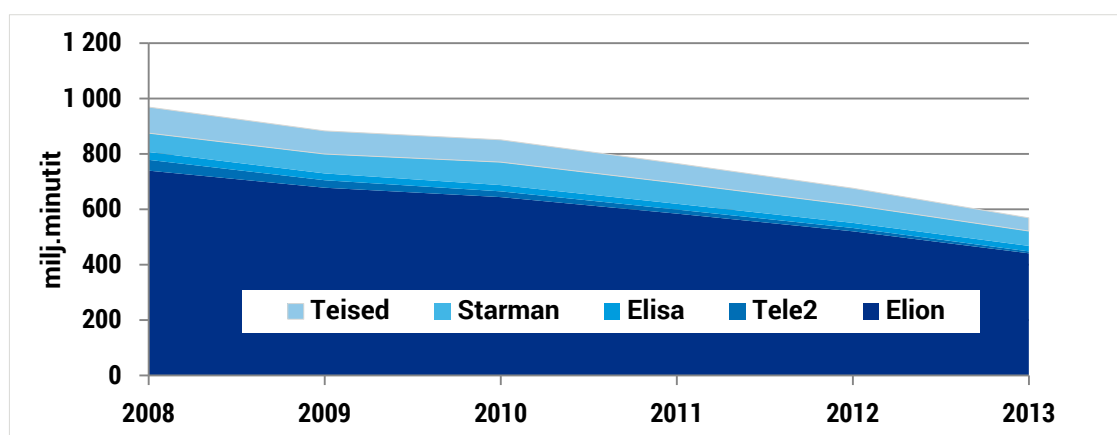

Joonis 19. Lõppkasutajate ja aktiivsete kliendiliinide osakaal elanikkonna kohta fikseeritud side võrkudes aastatel 2008 – 2013

Joonis 20. Telefoniteenuse lõppkasutajate arvu muutus aastatel 2008-2013

Telefoniteenuse turu puhul on tegemist pikaajaliselt langeva turuga. Nii kahanes telefonivõrkudest algatatud kõneminutite maht ligi 16% võrra.

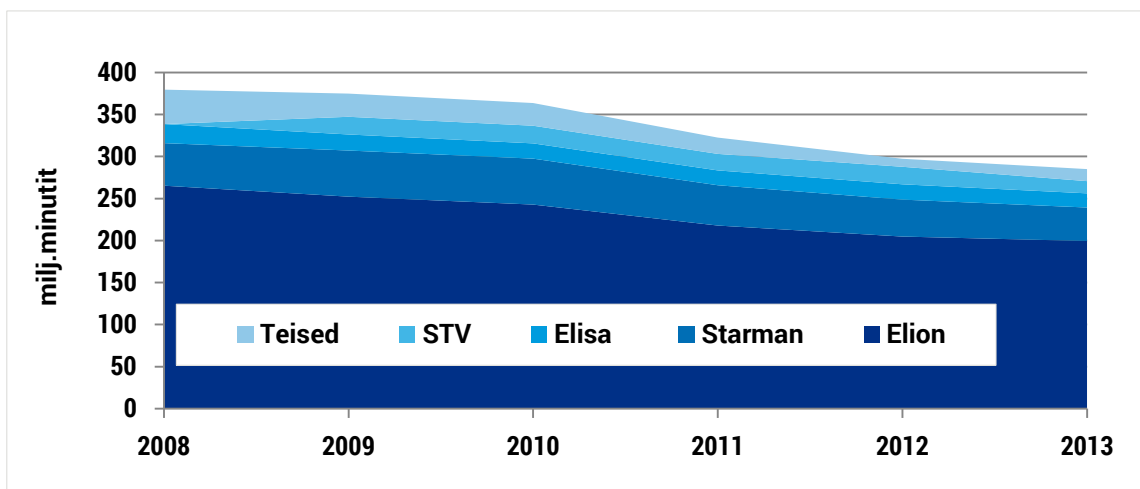

Joonis 21. Telefoni lõppkasutajate poolt algatatud kõneminutite maht aastatel 2006-2013

Telefoniteenuse hulgiturg: sidumine fikseeritud võrkude turul

Fikseeritud sidevõrkude sidumisteenuse turu all käsitletakse (telefoni) võrkusid, mille vahendusel osutatakse kõnesideteenuse toimimiseks vajalikku sidumisteenust.

2013. aastal tegutsesid sidumisteenuse turul kümme märkimisväärse turujõuga ettevõtjat, kellele Konkurentsiamet kehtestas 2009. aastal (sh sidumisteenustele juurdepääsu- ja hinnakontrolli) kohustused. Suuremateks turul tegutsenud ettevõtjateks olid Elion, Starman ja STV. Fikseeritud sidevõrgus lõpetatud kõneminutite koguarv langes 4% võrra

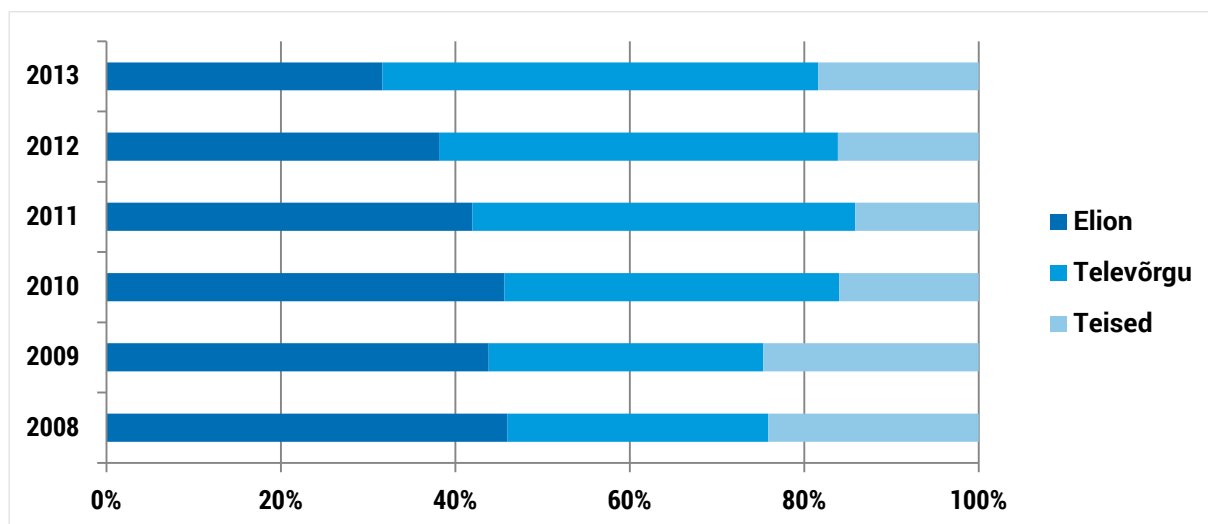

Joonis 22. Eesti fikseeritud sidevõrkudes lõpetatud kõneminutite mahu muutus aastatel 2006–2013

Võrreldes 2012. aastaga kasvasid Elioni telefonivõrgus kõne algatamise ja lõpetamise minuti hinnad riiklikul ja kohalikul tasandil ca 10%. Teiste sideettevõtjate kõne lõpetamise hindade ülempiiriks on Konkurentsiameti 18.03.2010 otsuse nr 8.3-11/10-001 kohaselt Elioni riikliku tasandi kõne lõpetamise hind.

Püsiliiniteenuse turg

Püsiliiniteenuse turg on elektroonilise side turgude teenuste mahtusid aluseks võttes üks väiksemaid. 2013. aastal kasvas püsiliini teenuste käive 5% võrra. Samas vähenes püsiliinide arv 4% võrra. Püsiliiniteenust osutasid kümme ettevõtjat. Turul tegutsevateks suuremateks ettevõtjateks olid Elion ja Televõrgu AS.

Joonis 23. Püsiliinide arvu muutus aastatel 2008–2013

TURUANALÜÜSID JA ELEKTRONILISE SIDE VALDKONNA JÄRELEVALVE

Elektronilise side seaduse (edaspidi ESS) järgi teostab Konkurentsiamet regulaarselt piiritletud sideteenuste turgudel konkurentsiolukorra analüüsi kooskõlas Euroopa Liidu konkurentsioiguse põhimõtetega. Konkurentsiametil on neil turgudel õigus määrata kindlaks märkimisväärse turujõuga ettevõtjad ning rakendada nende suhtes seaduses sätestatud meetmeid.

2013. aastal tunnistas Konkurentsiamet fikseeritud elektroonilisele sidevõrgule juurdepääsuteenuste turul ja lairiba juurdepääsu turul Elioni märkimisväärse turujõuga ettevõtjaks ning kehtestas talle juurdepääsu-, mittediskrimineerimise-, läbipaistvuse- ja hinnakohustused.

Nimetatud kohustuste kehtestamisele eelnes keeruline vaidlus (nn II astme menetlus) Euroopa Komisjoniga, kus lähtuti Euroopa Liidu elektrooniliste sidevõrkude ja teenuste ühise reguleeriva raamistiku raamdirektiivi alustest. Kui Euroopa Komisjon kahtlustab, et Konkurentsiameti rakendatavate või rakendamata jäetavate kohustuste tõttu võib olla tekkinud vastuolu Euroopa Liidu õigusega, siis võib ta ameti otsuse peatada. Juhul kui Konkurentsiamet leiab, et Euroopa Komisjoni selline meede on põhjendatud, võib amet rahvusvahelisele konsultatsioonile saadetud otsuse eelnõu tagasi võtta.

2013. aasta maikuu saatis Konkurentsiamet fikseeritud elektroonilisele sidevõrgule juurdepääsuteenuste turul ja lairiba juurdepääsu turul märkimisväärse turujõuga ettevõtjaks tunnistamise otsuse eelnõu Euroopa Komisjonile, kes peatas otsuse

vastuvõtmise kolmeks kuuks. Euroopa Komisjon väljendas kahtlust, et ei ole välistatud, et Konkurentsiameti kehtestatava kuluarvestusmetoodika mudelil põhinevad vaskpaarivõrgu ja lairiba madalamad juurdepääsuhinnad mõjutavad negatiivselt investeringuid uue põlvkonna juurdepääsuvõrkudesse ning seeläbi ka konkurentsi. Euroopa Komisjon leidis ka, et Konkurentsiamet peaks rahvusvahelistele konsultatsioonile saadetud otsuste eelnõu tagasi võtma.

Menetluse käigus, kuhu kaastati muuhulgas ka Euroopa Sideameti (lüh BEREK, ingl k *Body of European Regulators for Electronic Communications*) eksperdid, jäi Konkurentsiamet seisukohale, et otsuse eelnõu tagasivõtmine ei ole põhjendatud. Arvestades nendel turgudel valitsevat konkurentsiolukorda ning vaskpaarile ja lairibale juurdepääsu teenuse märkimisväärselt väikest mahtu (mis langeb pidevalt), oleks nende teenuste hindade tõus teenuste mahtude veelgi kiiremat langust põhjustanud. See võib aga omakorda viia teenuse hääbumiseni ning kahjustada tarbijate huvisid. Samuti on oluline, et võrreldes teiste Euroopa riikidega on Eesti järgmise põlvkonna sidevõrkude arengu osas märkimisväärselt üle Euroopa keskmise, mistõttu ei ole Eesti puhul leidnud kinnitust kahtlus, et siiani kehtinud ja nimetatud otsusega edaspidigi rakendatav kuluarvestusmetoodika fikseeritud elektroonilisele sidevõrgule juurdepääsuteenuste turul ja lairiba juurdepääsu turul pärsiks ettevõtjate huvi investeerida järgmise põlvkonna sidevõrkudesse.

Konkurentsiamet täiendas otsustes rakendatava kuluarvestusmetoodika valikut ning teavitas Euroopa Komisjoni nende turgude kohta käivate otsuste vastuvõtmisest.

2013. aastal alustati ka turuanalüüside läbiviimisega era- ja äriklientidele kindlaks määratud asukohas telefonivõrgule juurdepääsu turul ning telefonivõrgus kõne algatamise- ja lõpetamise turul. Lisaks teostati kontrolli sideettevõtjatele juba kehtestatud valdkonnaspetsiifiliste kohustuste täitmise üle, sh viidi läbi seitse hinnakontrolli menetlust. Kontrolli käigus rikkumisi ei tuvastatud.

POSTSIDE VALDKOND

Sarnaselt eelneva aastaga oli 2013. aastal Eestis kaks tegevusloaga postiteenuse osutajat. AS Eesti Post (edaspidi *Eesti Post*), kellele Konkurentsiamet on väljastanud viis tegevusluba (universaalse postiteenuse (UPT) tegevusluba, siseriikliku ja rahvusvahelise kirisaadetise edastamise tegevusload ning siseriikliku ja rahvusvahelise postipaki edastamise tegevusload) ja AS Express Post (edaspidi *Express Post*), kellele Konkurentsiamet on väljastanud ühe tegevusloa (siseriikliku kirisaadetise edastamine).

Express Posti tegevusluba lõppes 2013. aasta juulis. Ettevõtte esitas tegevusloa pikendamise taotluse ja Konkurentsiamet pikendas ettevõtte postiteenuse tegevusluba veel viie aasta võrra (kuni 2018). Eesti Posti kõik viis tegevusluba lõppevad 2014. aastal, mis tähendab, et tegevuse jätkamiseks peab ettevõtte esitama tegevusloa pikendamise taotlused. UPT osutaja leidmiseks korraldab Konkurentsiamet 2014. aastal avaliku konkursi. Konkursi võitjale väljastatakse tegevusluba viieks aastaks.

EBAMÕISTLIKULT KOORMAVAD KULUD

2013. aastal jõudis lõpule menetlus Eesti Posti 2012. aasta UPT osutamise kohustusest tekkinud ebamõistlikult koormavate kulude üle. Eesti Posti taotluse kohaselt olid 2012. aasta UPT ebamõistlikult koormavad kulud 4 518 351 eurot ja UPT makse suurus 4 239 168,15 eurot. See tähendab, et taotluse kohaselt oleks tulnud teha Eesti Postile netomakse summas 279 182,85 eurot. Lõplikuks ebamõistlikult koormavaks kuluks 2012. aasta eest kujunes pärast ameti ümberarvutusi 4 333 425,13 eurot. Pärast Eesti Posti poolt tasumisele kuuluva UPT makse summa mahaarvamist tegi Konkurentsiamet Eesti Postile netoväljamakse summas 94 256,98 eurot.

Lahenduse leidsid ka UPT ebamõistlikult koormavate kulude hüvitise taotlused 2013. aasta I poolaasta ja III kvartali kohta. Konkurentsiamet leidis, et Eesti Posti esitatud taotlused on põhjendatud. Nimetatud perioodi (I-III kvartal) UPT ebamõistlikult koormavateks kuludeks kujunes 1 453 166,80 eurot. Eesti Posti poolt sama perioodi eest tasutava UPT makse suuruseks oli 2 705 891,36 eurot. Esimest korda alates 2009. aastast ületas Eesti Posti tasutav UPT makse sama perioodi UPT hüvitise summat. See tähendab, et Eesti Post tasus 2013. aasta I-III kvartali eest netosummana UPT makset 1 252 724,56 eurot.

Menetlus 2013. aasta IV kvartali UPT ebamõistlikult koormavate kulude hüvitamise kohta viiakse läbi 2014. aastal.

UPT MAKSE MÄÄR

UPT ebamõistlikult koormavad kulud hüvitatakse kogutud UPT makse arvelt. UPT makse on postiteenuse osutajate poolt tegevusloaga postiteenustelt tasutav makse iga saadetise kohta. Saadetiste kohta kehtestab makse määra Vabariigi Valitsus määrusega majandus- ja kommunikatsiooniministri ettepanekul. Ettepaneku esitamisel võtab majandus- ja kommunikatsiooniminister aluseks Konkurentsiameti ettepaneku.

Kuna 2013. aasta menetlused näitasid, et UPT makse ületab tuntavalt UPT hüvitise vajadust, viis Konkurentsiamet 2013. aasta lõpus läbi UPT makse määrasid puudutava analüüsi. Selle tulemusel selgus, et kui makse määrad jäävad samaks, siis lähiaastatel taoline trend jätkub. Analüüsi tulemusena esitas amet majandus- ja kommunikatsiooniministrile ettepaneku UPT makse määrade langetamiseks.

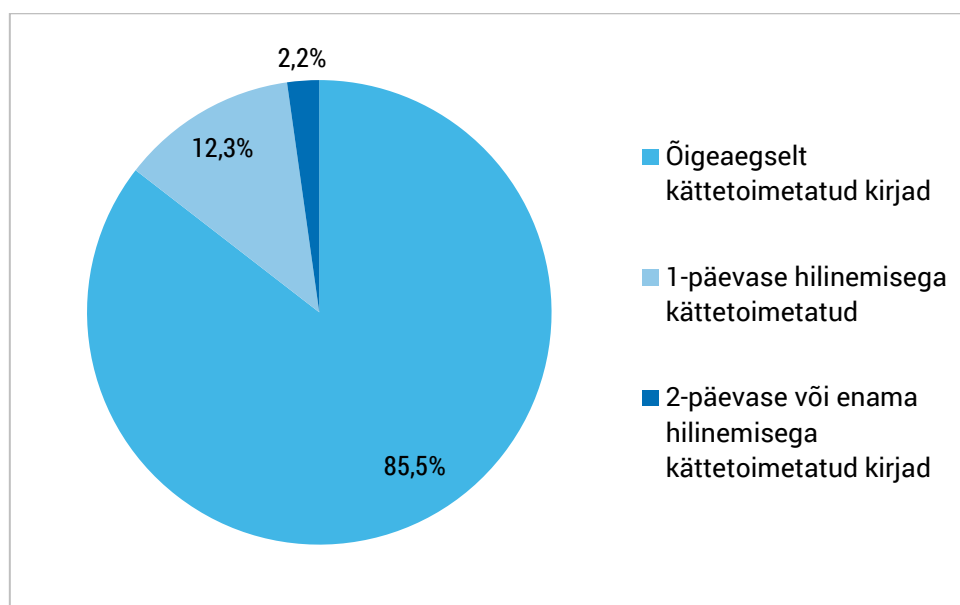
Ettepaneku kohaselt langeb lihtsaadetisena edastatava kirisaadetise makse määr seniselt 0,14 eurolt 0,08 euroni ja täht- ning väärtsaadetisena edastatava kirisaadetise makse määr seniselt 1,00 eurolt 0,40 euroni. Postipakkide makse määr jääb endiselt 0 euro tasemele. Uued makse määrad hakkavad kehtima alates 01. aprillist 2014. aastal.

KONTROLLPOSTITUS

2013. aasta novembris kontrollis Konkurentsiamet Eesti Posti osutatava UPT lihtkirisaadetiste edastamise teenuse kvaliteeti. Kontrolli eesmärk oli vaadelda, kuidas toimib lihtkirisaadetiste kogumine ja kättetoimetamine linnades ja maal ning milline on edastamiseks kuluv aeg.

Postiseaduse § 37 kohaselt peab UPT osutaja tagama postisaadetiste kogumise ja saajale kättetoimetamise kõigil tööpäevadel ning mitte vähem kui viiel päeval nädalas ja üks kord päevas kogu Eesti territooriumi ulatuses. Vähemalt 90% lihtsaadetisena edastatavatest kirisaadetistest, mis on riigisisese postiteenuse osutamiseks UPT osutajale üle antud kirjakasti või postkontori kaudu enne kirjakasti hiliseimat tühjendusaega, tuleb saajale kätte toimetada üleandmise päevale järgneval tööpäeval.

Eesti Posti kirjakastidesse jäeti kokku 1200 lihtkirisaadetist erinevatele saajatele. Kontrollpostituses osalejad tagastasid Konkurentsiametisse 1195 kirja, millest arvestati kvaliteedi määramisel 1171 saadetist. Arvesse läinud kirjadest toimetati saajatele õigeaegselt (üleandmise päevale järgneval tööpäeval) 1001 kirja ehk 85,5%. Hilinenud kirju oli 170 ehk 14,5%. Hilinenud kirjadest 144 toimetati saajatele kätte üleandmise päevale ülejärgneval tööpäeval (hilinemine üks tööpäev). Kaks või enam tööpäeva hilines 26 kirja (vt joonis 24).

Joonis 24. Lihtkirisaadetiste kättetoimetamise kvaliteet

Tabelis 1 on maakondade lõikes toodud õigeaegselt kättetoimetatud kirisaadetiste arv, postitatud kirisaadetiste arv ning kvaliteediprotsent. Hilinemist ei pruukinud põhjustada erinevates maakondades teostatud kirjade kogumine. Hilinemine võis tekkida ka Tallinna sorteerimiskeskuses või kirja kättetoimetamisel saaja maakonnas (mis ei pruukinud ühtida kirjade postitamise maakonnaga).

Tabel 1. Kättetoimetamise kvaliteet maakondade lõikes

Maakond	Õigeaegne	Hilinenud	Kokku	Kvaliteet
Valga maakond	90	2	92	97,8%
Võru maakond	68	4	72	94,4%
Põlva maakond	51	5	56	91,1%
Hiiu maakond	60	7	67	89,6%
Viljandi maakond	82	11	93	88,2%

Pärnu maakond	67	9	76	88,2%
Tartu maakond	62	9	71	87,3%
Lääne-Viru maakond	53	8	61	86,9%
Rapla maakond	31	5	36	86,1%
Lääne maakond	45	8	53	84,9%
Ida-Viru maakond	77	14	91	84,6%
Saare maakond	43	9	52	82,7%
Harju maakond	191	49	240	79,6%
<i>sh Tallinn</i>	<i>105</i>	<i>32</i>	<i>137</i>	<i>76,6%</i>
Jõgeva maakond	33	10	43	76,7%
Järva maakond	48	20	68	70,6%
Kokku	1001	170	1171	85,5%

Kontrollpostitus näitas, et UPT lihtkirisaadetiste edastamise kiirus jääb 4,5 protsendipunkti võrra alla nõutud taseme. Konkurentsiamet tegi Eesti Postile selle kohta ettekirjutuse hoiatuse, milles juhtis ettevõtte tähelepanu vajadusele tõsta viivitamatult UPT lihtkirjade kättetoimetamise kvaliteeti. Menetlus jätkub 2014. aastal.

KAEBUSTE LAHENDAMINE

Postiteenuse osutamise seotud probleemid on osaliselt seotud postiteenuse kasutajate ebapiisava informeeritusega. Üks neist probleemidest puudutab lihtsaadetiste teenust, mis on mõeldud eelkõige vähemväärtuslike esemete saatmiseks, kuna sellised saadetised ei ole jälgitavad ning teenusega ei kaasne kvaliteedinõuetest ega kahjustusest või kaotsiminekest tulenevaid garantiisid. Odava hinna tõttu kasutatakse lihtsaadetise teenust väga laialdaselt nii siseriiklikult kui rahvusvaheliselt ja tihtipeale saadetakse selle teenuse raames ka väärtuslikke esemeid. Siiski on väärtuslike esemete puhul otstarbekam kasutada tähtsaadetisena või väärtsaadetisena edastamise teenust, mis on kujundatud seesuguste esemete edastamiseks.

Lisaks tuleb märkida, et postiteenuse osutaja ei vastuta saadetise kahjustumise eest, kui saadetis on saaja poolt pretensioonideta vastu võetud. Täht-, väärt- ja kullerpostisaadetiste puhul kinnitab saaja saadetise vastuvõtmisel oma allkirjaga saadetise kättesaamist ja pretensioonide puudumist. Saadetise puuduste või

kahjustuste hilisem avastamine (pärast saadetise vastuvõtmist ja postiteenuse osutaja juurest lahkumist) vabastab üldjuhul postiteenuse osutaja hüvitise maksmise kohustusest, kuna hiljem ei ole enam võimalik tõendada, kas kahjustus tekkis postiteenuse osutamise käigus või pärast saadetise saajale üleandmist. Seega tuleks kahjustuse või selle kahtluse korral avada saadetis kontrollimiseks ja vajadusel ka seisukorra fikseerimiseks juba saadetise kättesaamisel teenuseosutaja juuresolekul (Eesti Posti Post24 pakiautomaadist saadetise saamisel tuleb pöörduda koheselt lähimasse Eesti Posti postkontorisse). Eelkõige puudutab see saadetisi, mille puhul on teada, et see sisaldab hapraid või väärtuslikke esemeid.

Erinevatest postiteenuse osutamise tüüptingimustest tulenevalt on saatja vastutav pakendi valiku ja pakendamise eest ning ebapiisavast pakendist tingitud kahjustuse eest ei ole postiteenuse osutaja üldjuhul kohustatud maksma hüvitist. Kui aga tuvastatakse, et saadetise kahjustus on tingitud postisaadetiste mittetavapärasest käitlemisest, jääb postiteenuse osutaja kahjustumise tekkimise eest vastutavaks.

Probleeme on tekkinud postisaadetise saabumise teatega, kuna selle postkasti panemist ei ole tagantjärele võimalik täpselt tõendada. Samas võimaldab Eesti Post saatjal määrata, kas Eesti Post viib saajale postisaadetise postkontorisse saabumise kohta paberteate või saadab selle pakendile märgitud saaja e-kirja aadressile või SMS-iga mobiiltelefonile. Sellise teate saatmist on hiljem võimalik tõendada. Paberteate asendamine SMS-i ja/või e-kirjaga on tasuta.

©Konkurentsiamet 2014

Kaane foto: M. Heinsaar